Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕЙ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 16 АПРЕЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 46 (7392). ★ Мах 3 кеп.

Ленински комсомола XX съезд

Денал, новаторство, энтузиазм — советски кагирхой дика а массанена йовзаш а белгалонаш я. Уж къьаьстта хоархlаме я тахан, мехка эргалонаш а революционни хувцамаш а хулаш латтача хана. КПСС XXVII съездо лакха мах баьб къона тlехье социализма гlулакха тешаме хилара, цуьнна къахьегам безара, денале гlуллакхаш де кийча хилара, цо белгалдаьккхад мехка къонах болх бара тlера йолга, вахара ерригача оагlонашка пе дlагойта из кийча йолга. Комсомоло — парте тешаме резерва — дерригa а де деза кагирхой перестройка хьинаре доакъашхой хургболаш. Иштта къоастадаьд хlанзарча этапера цар керттера декхар КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо.

Мехка комсомола 40 миллион йолча отряда викалаш гулбеннаб ВЛКСМ XX съезде. Из хьайийллай 15-ча апреле Москве, Съездий Кремлевски Двореце. Укхаза хьаккхьчав 4800 совгlа делегат.

10 сахьат дьнна ха. Тlоараш а тохаш тlаэц гулбеннараша новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, А. А. Громыко, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Ельцин, С. Л. Соколов, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Г. П. Разумовский, И. В. Капитонов.

Съезд хьаелл ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара В. И. Мироненкос. Марш а локхаш, зале торжественно хьачуяхь Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Кагирхой Союза Цlе Байракх; РКП(б) ЦК. КПСС ЦК дагалоацама Цlе байракхаш.

Съезда балха юкъе дакъа лаца енай 104 мехкара кагирхойн студентийн дунен халкъашта юкъерча, региональни, къаман организацейн объединенейн 193 делегаци.

Съезда кулгалдара органаш хорж: президиум, секретариат, редакционни мандатни комиссеш.

ВЛКСМ XX съезда ден порядок чlоагlъю: ВЛКСМ Центральни Комитета отчет; ВЛКСМ Центральни ревизионни комиссе отчет: ВЛКСМ Уставерча хувцамех; ВЛКСМ Центральни Комитет харжар, ВЛКСМ Центральни ревизионни комисси харжар.

ВЛКСМ Центральни Комитета отчети КПСС XXVII съезда установкашка хьежжа кагирхошта коммунистически кхетам балар дlахо чlоагlдара дола комсомола декхарашка» яха доклад ю ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара В. И. Мироненкос.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро аргlанарча заседане чlоагlъяьй парте обкома V пленума доакъашхоша яь критически замечанеш кхоачашъяра йола порученеш.

Обкома бюро хьежар «Арахецача продукце дикал овлангара лакхъеча коллектива низ оарцагlбаккхара ССР Союза 60 шу дизара цlерагlча «Оргтехника» объединене парткомо беча организаторски политически балхах» яхача дешага. Белгалдаьккхад, «Оргтехника» объединене парткомо продукце дикал тоаяра, кулгалдара кадрай бехктокхам лакхбара тlаберзабаь коллектива организаторски массово - политически болх белга, производствана доал дара демократически юхьигаш шеръе, критикен самокритикен дегlайоалае, наха творчески къахьега хьалаш хьаде гlертилга.

Из дикагlча оагlорахьа lаткъ балха результаташта. Лакхагlа хулаш йоагlа арахецача продукце дикал. 1986 шерей карарча шера хьалхарча кварталей декхараш ерригача керттерча технико - экономически хьокхамашта кхоачашдаьд.

Цунца цхьана арахецача изделей дикал овлангара лакхъеча коллектив оарцагlъяккхара объединене парткомо беш болча организаторски массово - политически балха долаш да данза дисараш. кхоачамбоацараш, пайда ца эцаш юса тароnаш. Парткомо вlаштlехьдаккхадац госприемкага довлара организаторски мероприятеш кхоачашъяра эшшача тайпара тlахьожам лоаттабар. Ерригача коллективашка дийцадац овлангара денз продукце дикал тоаяра хьакъехьара декхараш, госприемка дlадехараш эшшача тайпара дlадовзийтадац къахьегамхошта. Парткома кхоачам боллаш тlаберзабац юххьанцарча партийни организацей, кулгалхой болх продукце дикал лакхъяра къовсам лоаттабеча болхлой инициативен хьинари айдара. Эсала латт цу дешаех тlаэца решенеш кхоачашъяра тlахьожам лоаттабари проверка яри.

Объединене хlанз а дlаяьхаяц технологически дисциплина телхаяра факташ, йолаш я штурмовщина, из во lаткъ изделей дикала, нийслу уж дlахо эргаяхара а тоаяра а юхакхухьаш.

КПСС обкома бюрос декхарийла йир «Оргтехника» объединене партком продукце дикал лакхъеча коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара организационни идеологически болх чlоагlбе,е 1987 шера планаши социалистически декхараши шеко йоацаш кхоачашдар вlаштlехьдаккха.

Объединене кулгалхоштен партномаи хьалхадаьккхад госприемка хьалашка коллектива болх эргабаьккха тоабара тlадерзадаь кхы тlа а де дезараш чакхдаха. КПСС ЦК январски (1987 шу) Пленумо дlадехарашка хьежжа балха стили методаши эргаяха, кадраш харжарен царна кхетам баларен болх чlоагlбе безилга, хано дlадехарашка хьежжа уж кийчъяран юха-кийчъяран къаьстта теркам тlа а бохийташ.

Иштта хьежаб республикански массови информацен пропагандан средствай выступленей действенность лакхъярах долча дешага. Цох лаьца бола соцам кепатохаргба республикански газеташа.

СовгIат дIадалар

Юрта боахама агрохимически гlулакхаш дара йолча Назрановски районни производственни объединене коллектив 1983 шера денз социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъе йолаш хьайоагlа. Дlаяхача пятилетке объединене низащца планах йолчул совгlа района боахамий кхашка дlайихьай 120 эзар тонн органика.

Хlанз юха а керда толам. Шийтталагlча пятилетка хьалхарча шера органически удобренеш кхашка дlаяхьара план 137 процент кхоачашъяьй, уж лаьтта дlайоаржаяра план — 130 процент.

Дlадахача шера баьча балха итогех Ерригроссийски социалистически яхье котъяьннар а лаьрхlа, объединене коллективана хьожаяьй РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела Цlе байракх.

Самардийнахьа КПСС обкома шоллагlча секретара Д. Г. Завгаева Назранерча агрохимикашта дlаделар деза совгlат. Цо дег тlара ловца баьккхар болхлошта къахьегама толамаш дахарах, дlахо йодача хана кхы а хьинаретlа къахьега уж тlахьийхар.

Совгlат дlаэцаш къамаьл даьча цу объединене председатела М. Костоева дош делар «Назраньагропромхиме» къахьегамхоша района боахамашта укх шерара а бlарчча хьанийцача ерригача пятилетка а планаш кхоачашъе шоашта могаш дола новкъостал дара мел эшар дергхьлларах.

ДИКАГIБАРИЙ ЦIЕРАШ ЙОАХ

21 ИЮНЬ ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОАХАШ

Политически къахьегамен хьинар чlоагlа айденнача, шеррача демократизма хьале дlайолаеннай республике халкъа депутатий моттигерча Советашка халкъа депутаталла кандидаташ оттабара, кампани. Деллгара денга шерагlа яржаш латт из.

Самардийнахьа дуккха нах гулбелар Сунженски района Карабулакски химически реагентий завода цlеча уголоке. Уж укхаза баьхкабар Сунженски райсовета депутаталла кандидаташ оттабара хьалхарча собране дакъа лаца.

Собрани хьаеллаш къамаьл дир КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Г. К. Чагаева. Гулбеннарашта цо дийцар хоржамий демократически лардех, хlанзара хоржамаш кердача тайпара, парте XXVII съезда исторически решенешка хьежжа вахара ерригача сферашка эргалонаш еча, дегlаахар сихдеча хьале чакхдоахаш хиларах.

Завода партбюро секретара, предприяте производственно - технически отдела начальника А. И. Синчинова гулбеннараштa хоам бир собране доакъашхоша райсовета депутатий кандидаталла ши саг оттаве везилга. Собране дакъа лоацараша пхе сага цlераш йоах халкъа депутатий кандидаталла оттавара.

Дош дех химически реагентий цеха керттерча технолога О. А. Федорова.

— № 43 йолча хоржамий округе гlолла райсовета депутата кандидаталла цеха начальник Коломыцев Александр Дмитриевич оттавича бакъахьа хет сона, — аьлар цо. — Дуккхача шерашка цхьана къахьегаш датхо. Хьинар долаш, нахаца та ховш, царца дувца, дийкача къахьегама уж тlахьеха, оарцагlбаха, шийна тlехьа баха могаш саг ва Александр Дмитриевич. Дукха даьд цо цехе хьалхалатта технологи юкъейоалаяра, керда техника каpаерзаяра, цеха коллективера къахьегама дисциплина чlоагlъяра. Завода партбюро, профкома член ше хиларах тарра даим тарко ю цо коллектив социально - дегlаахара дешай, хьинаре дакъа лоац предприяте общественни вахаре.

Ше райсовета депутата кандидаталла оттаварах баркал а оалаш, № 45 йолча хоржама округе гlолла райсовета депутата кандидат оттавара могавир цо тепловоза машинист Борциев Михаил Михайлович.

— Шийна тlадилла гlулакх даим цlена кхоачашдеш, коллективерча хьалех дог лазаш, уж тоадара шийна могар деш саг ва Михаил Михайлович, дика новкъост, кагирхой хьехамча ва — аьлар ше къамаьл деш завода болхлочо С. Г. Даурбекова. — Хьинаре кхоачашду цо парте райкома члена шийн декхараш ,даим наха юкъе ва. Царна цо дlадовзийт парте райкомо коллективана хьалхашка увттаду декхараш, уж дикагlа кхоачашдара наькъаш хьех.

М. М. Борциева кандидатура хьаллоацаш къамаьлаш дир И. А. Кравченкос, А. И. Синчинова, кхычар. Еррига пхи кандидатура йийцачул тlехьагlа яьча голосоване итогегlа № 43 йолча хоржамий округе гlолла Александр Дмитриевич Коломыцеви № 45 йолча хоржамий округе гlолла Михаил Михайлович Борциеви халкъа депутатий Сунженски райсовета депутатий кандидаталла оттабе, аьнна соцам бир собране дакъа лоацаш хиннараша.

Иштта, халкъа депутатий кандидаташ оттабара собрани хиннай «Старогрознефть» НГДУ коллективе. №№ 333, 344 хоржамий округашка гlолла Грозненски городской Совета депутатий кандидаталла оттаве кхоккха саг белгалдваьккхавар укхаза, бакъда, харжа везаш цхьацца мара вацар. Гулбеннараша дукхагlа хьаллоацаш хиларах № 333 йолча хоржамий округ гlолла Грозненски горсовета депутата кандидаталла оттавир НГДУ керттера инженер Иванов Николай Прокофьевич, хlаьта № 344 йолча округе гlолла — управлене керттера экономист Шароварина Людмила Александровна.

ЯХЬА ДНЕВНИК

Лаьрхlар кхоачашду

Шийтталагlа пятилетка йолаелча денз хlара бетта плани тlайийца декхараши тlехкхоачашдеш хьайоагlа «Чечингагропромстрой» производственни объединене Грозненски аьшкбетона конструкцей завода коллектив. Къаьстта дика болх бу цо укх юбилейни шера. Продукци маьхалгъяккхара кхаь бетта задании шоай потребителашта поставкаш яра договорни декхараши толамца кхоачашдаьд предприяте болхлоша. Товарни продукци арахецара квартала план 126 процент кхоачаш а я ь, йоагlачул дукхагlа цар арахийцай 204 эзар сом мах бола гlишлон материалаш.

Арахецача продукцега дlабода мах лохбарах производствана ходаьд завода коллективо эзараш сомаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани пхиъ ахи процент тlехкхоачашъяьй цо. Ше хьалхарача квартале даьха толамаш денгара денга дикагlа хулийташ болх бу укх апрель бетта а.

* * *

Заводерча ерригача цехий коллективаша тlехкхоачашду укх юбилейни шера шоаш тlайийца декхараш. Царех я Устарханов Мувса, Курниев Хьажмурд, Гунеев Хьусен керте латтача цехий, кхычар коллективаш.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена чуйоагlача предприятешта юкъе яьржача яхье укх юбилейни шера хьалхалаттачарех я СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода коллектив. Дlабахача кхаь бетта тlайийца декхараш тlехкхоачаш а даь, планагlа лаьрхlачул совгlа цо арахийцар 268 эзар сома маьха тайп-тайпара химически продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра, задани цаlи ахи процент гаргга тlехкхоачашйир завода химикаша. Йоагlачул дукхагlа ара мел хийца товарни продукци духхьал из лакхъяра чотагlа хьаяьй.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цlеяь сийна яьржача яхье хьалха а латташ, уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад Чингариев Заинды Хусейновича кулгаллеча полиэтиленови производства коллективо. Цо кхаь бетта задани совгlа арахийцар 130 эзар гаргга сома маьха тlехдика полиэтилен. Иштта дика болх беш ба Жилин Александр Васильевич керте латтача фенольни производства химикаш а.

Деша дай бац

Бахача маьха заказаш кхоачашдара бокъха бехктокхам тlалаттачарех я «Чечингшвейбыт» производственни объединенена чуйоагlача цехий, ательей, мастерской коллективаш. Чакхъяьннай хьалхара квартал. Цу юкъа шоаш тlайийцача декхарий цхьаккха пункт кхоачашъяьяц цар. Цул совгlа уж лоархlабац пачхьалкхен планах а. Хьалхарча кхаь бетта задани 98,5 процент мара кхоачашъяьяц цар. Нахага дlа ца кхоачаш йиса продукци, юкъагl диса заказаш 12 эзар сома маьха да.

Къахьегама овсарле планагlа йоагlачул цхьа процент лохагlа я. Хlамаш тегарга дlабода мах лохбара, пачхьалкхенна пайла бара планаш а кхоачашъеш яц ер шу доладелча денз. Цу масалаша хьахьокх тlайийца декхараш кхоачашде уж гаьна хилар, Лоацца аьлча, цар дош чlоагlа хиннадац.

Къаьстта во болх а беш, пачхьалкхен декхар дукха тlадусаш хьайоагlа ер шу доладелча денз Мусхаджиева Розан. Бондаркова Неллан керте латтача Ножай - Юртовски Назрановски цехийи Алудаева Яхас кулгалдеча Веденски цехен коллективаш, кхыяраш.

* * *

Дlаяхача пятилеткагlа санна lалаьмате во болх беш, даим тlехьаюсаш хьайоагlа шийтталагlча пятилетке а Грозненски кога гlирс беча фабрика коллектив. Товарни продукци арахецарен тайп - тайпара товараш маьхалдахарен хьалхарча квартала план низткъа кхоачашъяьй цо. Шоай потребителашта поставкаш яра долча декхарех гаьнна лоархlабаьбац фабрика болхлой. Цу даькъе тlадиса декхар дукха да. Шу доладелча денз пачхьалкхен планагlа боагlачох цар хьа ца беш бисаб 9400 пара кога гlирс.

Арахецача продукцега дlабода мах оттабаьча боарамал лакхагlа ба. Къахьегама овсарле лакхъяра квартала задани 93,1 процент мара кхоачашъяьяц фабрика коллективо. Иштта во да цун кхы мел дола технико - экономически хьокхамаш а.

Предприяте цехашта юкъе эгтара вогlа болх бечарех я Еснакаев керте латтача йиълагlча цеха коллектив. Цо кхаь бетта план 91,1 процент кхоачашъяьй.

Технологически транспорта Октябрьски управлене Сайханов Сайд-Ахьмада водитель волаш болх бу 22 шу да. Водителий курсаш яхар мара практически болх баь вацар из юххьанца. Лоаццача юкъа ше херж говзал йизза кара а ерзаяь дикагlболча водителашта нийсса къахьега волавелар.

Ха дlаяхарга хьежжа хьаlайра опыт, массехк шу хьалха водителий бригадиралла хьожаваьв къахьегама ветеран.

Цун бригадо хадданза тlехкхоачашъю нормаш. Хlаьта коллектива балха лостам телар, кердача толамашка из кхувлар бригадир Сайханов ва.

Дукха ха йоаццаш Сайд-Ахьмада къахьегам белгалбаьккхаб Къахьегама Сийлен кхоалагlча степена орденца. Цул совгlа дукха да уж цунна тийнна маьхера совгlаташ. Из ва нийслагlчен, иттлагlечи, цхьайттлагlчен пятилеткай ударник.

Шийн йlаьхий балха опыт Сайханова камаьрша дlалу кагирхошта. Цо хьехамчал леладаь ба бригадера дукхагlа бола водителаш. Цар доккха баркал йоах шоай вокхагlа волча новкъоста.

СУРТА ТlА: С.-А. Сайханов рейсагlа ваха цlавеначул тlехьагlа.

Х. БАЙДАЕВА сурт.

Гектара тIара — 270 центнер

Гаьннара хьежача дlахьа озабаьча пандара тарада Мержоев Сулеймана кхай тlара оахам. Коартолаш тlахургйолаш да из. 50 гектар. Гlаххьа делкъийна хlама дуа ха яр со цига нийсвеннар. Чам болча чаьх йиза йоккха термос латт механизатораштa хьалхашка. Иззамо шоллагlа термос я хьастара дена шийла хий чудолаш. Дулх, суп я. Шоай механизаторий чам бовзаш я повар Джандигова Зейнап. Дукха ха я цо уж кхоаба — цхьа ткъаьх шу.

Тракторaш а латт механизаторашта юххе. Йовхал хьаетталу царех. Дукха ха яц соцаяь. Кхо трактор. Кхо саг. Цхьа тележка, цхьа картофелесажалка. Иштта ба цу кхаьннена бригадо хьахоадабаь боахам, Сулеймана киса чекови книжка доалл. Шийна хьахьожадаьча ахчах дерригa цо доагорах, дlаювча коартолех, кхыдолча балхех хlанзалца дlаденнар 300 сом хиллал ахча да.

— Хlара сом лораду оаха, — аьлар звеньевойс. — Тха кхаьнне ахча да яр.

Иштта сурт дар сона «Назрановский» совхоза Наьсар - Кертерча бригаде цу дийнахьа бlаргадайнар. Хьалхагlа цумоча моттиге нийсвелча аз а кхычар а зувш хулар цхьа хlама: фуннагlа даь а, увза гlаьленаш гаьна яьха а болх дlаболабе беза ха тlехьатеттар механизатораша. Ераш хlама кхаьлла баьннаб а алалехьа тракторaш тlа хайшар.

Подряди чекови системен я селла механизаторий вахаре из хувцам баьр. Бизза безам тlа а бахийта хьабу цар болх.

— Фу беркат даргда аьнна хет шоана укх кхай тlара, — хетт аз звеньевойга.

— Укх 50 гектара тlа оаха чуэцаргья 13500 центнер, — аьлар цо.

— Тlаккха хlара гектарага диллача 270 центнер ма йий уж.

— Я. Оаха иштта дош деннад.

— Тешам сенца чlоагlбеннаб хьа?

— Вай лоалахоша, Къулбаседа Хlирий мехкарча тха новкъосташа шоай лаьтта кхоккха бlаь центнер йолаш ма кхейой ераш. Лаьташ а царел эсалагlа мичад. Цу тlа, оаха укх шера чlоагlа lунал а даьд укх лаьттана. Минеральни а органически а удобренеш яьхка дика хьаьндаьд.

Гуш да кагий нах бокъонца шоай дош кхоачашде чlоагlо яь болга. 30 гектар хулача лаьтта дlайийнаяр цар «Волжанка» яхача сортагlа йола коартолаш. Из ба кхаь дийнахьа баь болх. Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу механизатораша. Юкъера лаьрхlача дийнахьара норма 140 процент кхоачашъю цар.

Ше мо къахьегара тlера кагий нах ба звеньевойс шийх хьатеха Бабакиев Хьажмурди Выщегуров Мухьмади. Ка яргъя цар шоаш лерхlар толаме кхоачашде.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

18 апреле — коммунистически субботник

КОЛХОЗХОЙ КИЙЧБЕННАБ

Ерригсоюзни субботнике къаьстта хьинаре къахьега лерхlаш ба Грозненски района В. И. Ленина цlи лелаеча колхоза механизатораш, доярнаш, гlулакхера нах.

«Цlеча шоаттдийнахьа» доккха цlей хинна болх беш хургва 650 саг. Кходаьча доагора чотагlа шоай тракторашка болх а байташ дегlайоагlаш латтача цхьайолча ка болча ялатен доакъарен культураштен гина лаьрхlа йолча люцернанен дай макхаш доахаш, ялатан силосан лаьрхlа йола хьажкlаш дlаювш, кхы тайпа кхашкара балхаш деш хургба механизаторех цхьабараш. Шоллагlбараш — шоай кхашкарча станашка гаьнаш дlайогlаш, lан замалахьа lайна нувхаш дlайоахаш, кlираши басараши хьекхаш, кхы тlа эшараш деш хургба.

Колхоза хьайбаш леладераша дош деннад из доккха цlей долча дийнахьа пачхьалкхенна дlаенна шура 200—300 килограмм дукхагlа хилийта. Шоай массазара гlулакхаш даьчул тlехьагlа шоай фермай ковнаш цlендеш, гаьнаш дlайогlаш, кхы балхаш деш хургба скотникаш, доярнаш, специалисташ.

Дукха ха йоаццаш хиннача юкъарча собране колхозхоша декхар тlайийцад шоай станица эргайоаккхаш тоаяра, хозъяра хlара саго бетта цхьан дийнахьа мах боацаш къахьегаргдолаш. Иштта, дlадахача шоаттен кlиранен деношка колхоза кердача контора хьалхарча цхьа гектар хулача майдан тlа салаlара йолча парка лаьрхlа Нальчикера ена корсамий, кхорий, lажий гаьнаш дlайогlаш балхаш даьд колхоза инженерно - технически болхлошен гlулакхерча нахен. Цу парка эшаш йола тайп-тайпара гаьнаш дlайогlаш, хий деттара йола хин провод юллаш, кхы тlа эшараш деш хургба уж 18 апреле а.

Субботник долча дийнахьа колхозхоша алапена лаьрхlа хьожадаь 850 сом ахча шийтталагlча пятилетка фонде дlачудала оттадаьд.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Толамца кхоачашйир Самашкински консервни завода коллективо консервированни баьцадаараши сомаши кийчбарен уж пачхьалкхенга бохкарен план соакха. Мах беча организацешка дlаяхьийтай 23 миллион гаргга условни банка консерваш.

— Кхы а лакхара толамаш даха лерхl оаха укх шера, — йоах завода директора Ахмадов Бахас. — Хlаьта болх во дlаболабеннабац. Ханал хьалха кхоачашъяьй хьалхарча квартала план. Заводо дlаяхьийтай вай мехка столице Москве, Сибарегlарчен Гаьнарча Малхбоалени промышленни городашка 4 миллионал совгlа банка алкоголь йоаца маларaши сокаши, горошек, повидло, баьцадаарий соусаш.

Хьалхарча квартале планал совгlа дlаяхьийтай 50 эзар сома маьха шо-шоай ассортиментах йола консерваш. Хlаьта хlара ди тlехьагlа уж дукхагlа дlакхухьийт хlанз.

Цунца цхьана укх шерара баьцадаараши сомаши заводе хьачуэцара чlоагlа кийчо еш ба завода болхлой. Дудаев Шахlид керте латтача бригадо дика тоаьй нарсашта лаьрхlа йолча лине шеточно-моечни агрегат. Укхаза чlоагlа къахьийгад слесарашен электрикашен Абдулкеримов lийсас, Хаджиев Мухьмада, Автурханов Дарас, Дудаев Шарипа, кхыбараша.

Тоабаьб бийдала площадкера хий ухаш бола провод. Из болх беш хиннаб механик Сатуев Апти, слесарь Абаев lийса. Иштта, керда баьцадаараши сомаши хьачуэцара кийча я шера 16,5 миллион банка консерваш арахецаргйола керда цех.

Укх шера 24,5 миллион консервайи сомийн банка арахеца лаьрхlад завода коллективо. Цо таро хулийтаргья мехка Продовольственни программа кхоачашъяра завода болхлошка а шоашкара доагlа дакъа лаца.

ДОШ ГIУЛАКХАЦА ЧIОАГIДЕ

КПСС Назрановски райкома пленумера заметкаш

Перестройкана керда, низбола талгIе техай КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеша, из сихлургйола, кIоарглургйола дукха наькъаш белгалдаьд, тешамеча рельсаш тIа яьккхай. Шоай гIулакхаш тоаде, сихде, вахар хозагIа хилийта, новкъадар сихагIа юстардаккха барцагIбаьннаб советски нах, хIара къахьегама коллектив, хIара саг.

Цу наькъа юстара латтац наьсархой а. «Перестройках парте кадрови политиках» йола КПСС ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъярах долча районни партийни организаце декхарех» дола дош дийцар укх деношка КПСС Назрановски райкома пленуме.

Во дац Наьсарерча къахьегамхой укх пятилетка хьалхарча шерара экономически хьоккамаш. Из хьахьокх укх цифраша. Соахка шоай планаш тIехкхоачашйир промышленноста а юртбоахама а къахьегамхоша. НагахьаI санна цхьайтталагIча пятилетке юкъера лаьрхIача хIара шера 28,7 процент айеннай соахка укхазара промышленни производство, къахьегама овсарле лакхъеннай 8,8 процент.

Иштта гIулакхаш карагIдаьннад цу шера района ахархошта а хьайбаш леладерашта а. 1.141 эзар сом ахчан пайда а беш чакхдаьккхар цар из шу.

ХIаьта а перестройка дIадехачунга диллача хьалхара гIа мара бац из, пленуме ше яьча доклада тIа КПСС райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева аьннача тайпара. Iалаьмате дукха моттигаш юс района экономике бизза пайда эцара оарцагI ца йоахаш, теркал ца еш. Дукха зе хул района предприятеша номеклатурах йоаггIача тайпара продукци ара ца хецар бахьан долаш (дIадахача шера 489 эзар сом гIод текхар цар из бахьан долаш), продукце дикал лоха хиларах (брако 128 эзар сома зе дир).

Кхы дикагIа лелац промышленносте гIулакхаш укх шера а. Дукхача предприятеша кхоачашъяьяц укх шера хьалхарча квартала планаш. Дуккхьал цхьан «Электроинструмент» заводо потребителашка дIакхачийтаяц 2,5 млн. сома маьха продукци.

Планаш кхоачашйой а дукха проблемаш хьаIайнай юртбоахаме а. ЧIоагIа лакха ба юртбоахама продукцега дIабода мах, къаьстта хьайбай боахаме. «Назрановский» совхозе, масала, йоаккхача шурий хIара центнерага дIадода 47 сом 30 кепиги, «Маяке» йоаккхачунга — 57 сом 35 кепиги. Из планагIа болчул 1,5-зза гаргга дукхагIа ба.

Январски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева белгалдаьккхар: «Тахан кадрови политике керттера критери, цун ший тайпара камертон я кадраша перестройка лархIар, мохк социально-экономически дегIаахар сихделга цар лархIар, дешаца а доацаш гIулакхаца».

Дикка эргалонаш яьй цу хьакъехьа райкомо ший балха. ДикагIа, кIоаргагIа тохк балха хьаэцаш волча сага вахар-лелар, цун политически кийчо, организаторски оамал. Каст-каста ладувгI райкома бюро заседанешка, хIаьта юкххьанцарча партийни организацей собранешка кулгалхой отчеташка, аттестацеш ю, стажировке ухийт уж.

ХIаьта а, ала доагIа, кадрови политике хила езаш йола эргалонаш дукха яц укхаза. Моттигаш нийслу районе шерагара шерага, беттагара беттага планаш кхоачаш ца еча, социальни сфере шоай декхараш кхоачаш ца деча коллективашка кулгалхочун креслаш тIа дукхача хана нах багIаш. Бехкевар цу сахьате метта ца оттавеш, дIаванкха воагIе ший ханнахьа из дIа ца воаккхаш а. Масала, мел керчадир, мел гаьнадаьккхар автотранспортни предприятера ийрча истори. Укхаза доацаш цхьаккха хIама дацар: йоккхийча масштабах йола приписканш, кулгалхочо Барахоев Бекхана шийна гонахьа гулбаь гаргара нах — шучий, мохчий, цахаддаш шофераша шоашта болча пайдана дIахьа хехка Iаьдала транспорт, кхыдола телха гIулакхаш. ДIадахача шера октябре «Сердало» газета тIа из кегар гучабоаккхаше а партийни принципиальностаца оарцагIъяла декхарийла яр КПСС райком. ХIаьта а из позици цо лацанзар. ГIулакх гаьна даьлар, наьха бага дахар, тайп-тайпара кхетаде а дувца а даьлар.

ХIанз, пленуме мукъа цох бакъдар дувцарг ма дий аьнна хетар. Дийцанзар. Кхыметтел доклада тIа а АТП кулгалхой балхара дIа а баьхаб, парторганизаце секретара Э. Хашагульговна партийни бехк а баьб аьнна мара хIама хьоадинзар. Дукха нийсагIа хургдар, нагахьа санна 5—6 бутт хьалха цу исторе чулоацам бокъонца дIа а хозийташ йоагггIача тайпара решени яьяларе. Йоахар-дувцар а хургдацар, наха дерригa бакъдар а ховргдар.

Хьаэцаргда вай цхьаькха масала. Вагара бага а ухаш дукха дийцар районе, хIанз дувцаш а да: «Маяк» совхоза хьакимаша СурхотIа бахача нахага лаьтташ дехнад, яхаш. Хиннар фуд ца ховча нахага дIахайта мегаций бакъдар? Бюро заседани-м хиннай цу хьакъехьа, решени а яьй. Бакъда, кIура бужаш бац. ШозалагIа а кхозалагIа гIоттадаь а цхьалха даьхкача бакъахьдар из мо дола хIама. Каьхата тIа йита йиш яц цхьенкха решени, наха ца хойташ дита йиш яц цхьаккха хIама. Иштта да хIанз кулгалхошкара цIенхаштта парте дIадехар. Принципиальни партийни позици хила йоагIа цу тайпарча гIулакхашта.

Сона хеташ, дукха хургьяц укхаза санна сага фактор тIехьашкарча плане тетташ моттигаш а.

Массаза дийцад городе гIолла гIаш дIа-хьа ваха моттиг яц, хоттала, колдала гIолла мара, яхаш. ВIалла хувцалуш хIама дац. Дувц из дош собранешка а совещанешка а. ДIахо, массаза дийцад: хIара предприяти, организаци шоай болхлошта цIеношхьалде декхарийла я, яхаш. Цига а эргадоалаш дукха дац.

Наха болх бе моттиг... Цул йоккхагIа социальни проблема яц районе. Цу хьакъехьа баь КПСС обкома бюро соцам кхоачашбеш кIезига - дукха меттахьа-м даьннад из гIулакх. Цхьа эзар гаргга саг балха оттаваьв, совхозашка сезонни балхаш дераш а болаш, хIаьта а уж форда чу хи тIадим мо мара бац балха боацаш укхаза болаш барашка диллача. Нагахьа мара хьоаеш яц наха чIоагIа сатувсаш йола хьалъе еза яхаш ювца керда завод а.

Къахьегама ресурсаш производствана юкъе йоахача чIоагIа новкъостал эшар района республика цхьацайолча министерствашкара а, къаьстта моттигерча промышленноста Министерствереи «Чечингушконсервагропрома» объединенерей. Цу хьакъехьа районера цига кхаьча предложенеш-дехараш а да. Бакъда, царгара района хьахулаш новкъостал дац.

Перестройка овлаш дукха да. Царех цхьаккха тесса бита йиш йолаш а бац. ХIаьта а укхаза цхьадараш дицлу. Хьаэцаргьа вай наьха могашал. Районерча 10 юртах бокъонца йола медучреждени йолаш цхьа ТIой-Юрт мара яц. Цхьаккха фельдшерско - акушерски пункт йоацаш юрташ а я. Лораш болаш ба юрташка дIахьожабе, медицински оборудовани а я. Пайда бий, болх хьабе лерттIа помещенеш юрташка ца хилча. Цудухьа юрташка мел баха нах райцентре ух больнице а поликлинике а. Кхыметтел «Электроинструмент» заводера медпункт а яц болх беш: теркальяц из завода кулгалхоша.

Перестройка Iоткъам кIезига болаш бисаб атеистически болх. Хьалха шоаш хиннача тайпара мурдий тоабаш а йолаш я районе, юкъ-юкъе гучадувлаш шира заман зуламаш а да.

Перестройка Iи хила еза массанахьа а: вай дахача, лелача, къахьегача йоахар пренех къамаьл даьча коммуниста «Назрановский» совхоза парткома секретара У. Мислаурова, трикотажни фабрика швея-мотористкас Д. Дерсиговас «40 лет Октября» яхача совхоза тракторни бригада бригадира Л. Евкурова, кхычар.

Социальни сфере долча кхоачамбоацарех, школашка (помещенеш ца тоъар бахьан долаш) 2—3 сменагIа бераш деша дезаш хиларах лаьца дийцар Экажкъонгий-Юртарча школа хьехархочо Л. Коломнеца (цига кхаь сменах деш), «Электроинструмент» завода слесара-лекальщика А. Котиева, кхычар.

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш бар КПСС обкома секретарь Е. В. Тумсоеви республика моттигерча промышленноста министр С. М. Магомадови.

Пленуме ше къамаьл деш Е. В. Тумсоева теркам тIабахийтар район укх тIехьарча хана цхьацца йолча позицешта цIенхаштта тIехьашка яла йолаенна хилара. Республика промышленносте тIехьаюсача шин районах цаI Назрановски я, аьлар цо, тIехьаюсача 4 предприятех шиъ укх районера я.

Социальни сфере пайда ца эцаш Iалаьмате дукха рузкъа дус районе. ХIанз из дIакхаьчад 8 миллионага.

Пленумо шерра яь постановлени тIайийцар дIахо йодача хана перестройка гIулакх овлан тIара айдара, кадраштара болх тоабара района коммунисташ, берригa къахьегамхой оарцагIбоахаргболаш.

М. КИЧМАЗОВ.

* * *

ДIадахача шоатта диййнахьа иштта чакхъяьлар парте Грозненски, Надтеречни, Шалински райкомий пленумаш а.

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ

1987 шера цхьоалагIча квартале Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

1987 шера 1-ча квартале Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех.

1987 шера цхьоалагIча квартале КПСС XXVII съезда решенеш кхоачаш а еш республика халкъа боахаме дикка толамаш даьхад, общественни производства эффективность лакхъеннай. Эргалонашка низ боллаш латт, дегIаахара темпашта новкъарле еш хинна негативни явленеш дIайоах. Кхы а хьинарегIа социальни политика кхоачашъяра, социально-культурни сфера материальни база чIоагIъяра оагIорахьа дика хувцамаш хиннад.

Цунца цхьана квартала итогаша хьахьокх эргалонаш ярах бола болх массанахьа хано дIадехарга хьежжа ца беш хилар. Халкъа боахама цхьайолча участкашка овлангара процессаш хьалхьоа ца а еш, из чIоагIа мела чакхбаьннаб. Производства болх ритмично дIа ца бохийташ йола моттигаш яр, продукце номенклатурен дикален договорах поставкаш яреи планаш кхоачашъеча цIенхаштта дола кхоачамбоацараш дар. ГIишлош шоай ханна хьалъяра а концентрацена а Iалашо йинзар. Бизза пайда ийбацар производства резервех, материальни ресурсаш хьурмат доацаш йоайора, йоагIачул тIех дIаухийтар. Вахача наха эша товараш арахецилгеи царна гIулакхаш делгеи биззача боараме кхоачашдацар.

РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИЧЕСКИИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIААХАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	1987 ш. I-гIа квартал процентаща 1986 ш. I-гIча квартала боарамца нийсъйнча
Промышленноста продукци	99,9
Керттера фондаш болх бе йолаллийтар	162,4
Паччахьалкхен капитальни вложенеш	117,3
Мохкьаш дIа-хьа кхахьар:	
— машиннахькъа транспортаца	96,9
— автомобильни транспортаца	115,4
Къахьегама овсарле лакхъалар:	
— промышленносте	99,4
— гIишлош еча	100,9
Болхлойн гIулакхерча махках дукхал	100,6
Болхлошен гIулакхерча махкен юкъера лаьрхIача эца алапи	100,6
Паччахьалкхени кооперативни торговле рознични товарооборот, цу даькъе алкогольни доаца	100,5
махараш доккхара боарам а боацаш	101,0
Вахача наха бытовни гIулакх дара боарам	111,0
Бувзама гIулакхаш дара боарам	103,4
Наха чуIа цIенош хьалдаь далар	156,8

ОБЩЕСТВЕННИ ПРОИЗВОДСТВА ИНТЕНСИФИКАЦИ

Iилма-технически прогресс

Республика предприятешка Iилма-технически прогресс сихъяра, производства технически боарам лакхбара хьакъехьа мероприятеш чакхъяьхай, машиний, технологе, приборий керда тайпаш юкъекхийлад, республика халкъа боахама доакъошка прогрессивни технологех шерагIа пайда эц.

Республика предприятешка арахецаш йола продукци керда яккхара хьакъехьа балхаш чакхдаьхад.

Мехкдаьтта промышленносте дIахо дегIадевад прогрессивни методаш юкъеккувларца лаьттан тIоанашкара дукхагIа мехкдаьтта даккхар: роторни способ юкъеккувлаш кхоачашдора вертикально а оагIора а латтача скважинашта бурув тохар.

Цунца цхьана Iилма, техника дегIаккувлара заданеш кхоачашъечара тIехьадисар дIадаьккхадац. Прогрессивни машинаш, оборудовани, технологи мела юкъекхийлай.

ДукхагIйолча изделей технически боарами дикали хIанз а лоха я.

Дикала лаккерча категорех дола продукце удельни дозал производства юкъарча боараме дукха доккха дац.

Продукце дикал лакхъяра тIехьарча къовсаме къаьстта моттиг дIалоац паччахьалкхен приемка, из юкъейоалаяьй лоархIамегIйола халкъбоахама продукци арахецаш йолча республика кхаь предприяте. 1987 шера агропромышленни комплексе интенсивни технологех хьалкхееча ялата культураша, республика гурахьа ялаташ дIадувча майдаша 14 процент дIалоац.

ГIишлош еча юкъекхийлай болх вIаштIехьбаккхара дикагIйола методаш, хьалхалаттачар технологи, цунна кхы дIахо индустриализаци яра де дезараш даьд. Нохч-ГIалгIай гIишлош управлене монолитни аьшкбетонах конструкцеши сооруженеши хьалъяра болх баьб (инвентарни тIера хьа ца йоаккхеи опалубка, автобетононасосаш, автобетоносмесителаш, автобетоновозаш, иштта бетон хьаяра кхыйола машинаш а юкъе а кхувлаш).

Аьшкбетонни конструкцеши изделеши йоха а ца еш цар дикал тахкара йола методаш юкъекхийлай.

Цунца цхьана гIишлош еча боагIIача тайпара пайда эцац техникаx, кулг кара балхаш дарга дIадодар геттара дукха да.

Технически кийчои реконструкции

Болх беш йола производство технически эргаяккхаран реконструкци яран дIахьожаяьй соахка цхьоалагIча квартале хьожаяьчул 23 процент дукхагIа средстваш. Технически эргаяккхаран реконструкци яран дIадахар производственни гIишлош яра капитальни вложеней юкъарча боарамага диллача 42 процент хул.

Дикка дукхагIа технически эргалоний болх баьб машиностроене мехкдаьтта чакхдоаккхача, иштта цхьадолча доакъошка.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене реконструкци ярен технически эргалонашъярен капитальни вложеней боарам 1986 шера 1-ча кварталаца нийсбича 65 процент дегIабенаб, «Красный молот» яхача заводе — 12 процент, «Оргтехника» ПО — 75 процент, «Трансмаш» заводе — 74 процент.

Боахама механизм эргаяьккха тоаяр

Керттерча производственни фондех пайда ийбелга тоадара лоархIаме фактор я предприятеш шин-кхаь сменин балха режимага яхар.

ХIанз из гIулакх кхоачашдара хьакъехьа кийчон балхаш ду «Оргтехника» яхача производственни объединене, участкашкеи, цехашкеи, «Союзавтоматстром», «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводашка, Грозненски ремонтно-механически заводе, кхычахьа.

ДукхагIйолча предприятешка договорни декхараш кхоачашдара гIулакх тоаденнад, къахьегама овсарлен боарам дегIабенаб. БизагIа пайда ийбу предприяти эргаяккхара таронех производство дегIайоалаяра фонда средствай чотагIа.

1987 шера цхьоалагIча январе денз биззача боахама расчетага яьхай «Грознефтеоргсинтез» производственни объединени, «Промавтоматика» НПО, «Оргтехника» производственни объединени, «Красный молот» завод, иштта кхы цхьайола предприятеш.

МАТЕРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВО ДЕГIАЙОАЛАЯР

Промышленность

1987 шера 1-ча квартале республика промышленноста договорех продукцена поставкаш яра план 97,2 процент мара кхоачашъяьяц. Виззача боараме договорни декхарех лоархIаьяй 84 процент предприятеш. Договорни декхараш кхоачашдаьд: «Оргтехника» производственни объединене, «Промавтоматика» НПО опытни завода, «Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни завода, «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча производственни объединене, иштта дукха кхычар а.

Цунца цхьана договорни дисциплина телхаьяй хIара ялхлагIча предприяте, цар дIа ца йохийташ йитай 13 миллион совгIа сома маьха продукци. Дикка дукхагIа продукци дIа ца йохийташ йитай: «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, «Красный молот» завода, ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода, швейни производственни объединене, кога гIирс беча фабрика, иштта цхьайолча предприятеша.

НГIАССР Министрий Совета подведомственни йолча предприятеша продукци маьхал яккхара план поставкаш яр а тIехьа дIалаьрхIача 87,7 процент мара кхоачашъяьяц.

РЕСПУБЛИКА ГОРОДАШТА, РАЙОНАШТА ПОСТАВКАШ ЯРА ДОГОВОРНИ ДЕКХАРАШ ТЕРКАЛ А ДЕШ ПРОДУКЦИ МАЬХАЛА ЯККХАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	1987 ш. 1-ча квартале план кхоачашъяра процент
Берригача республике гIолла:	97,2
цу даькъе:	
г. Грозный	97
г. Малгобек	99,5
г. Назрань	82
г. Гудермес	96
г. Аргун	96
районаш:	
Ленински	91
Заводской	97
Октябрьски	96
Старопромысловски	100,0
Ачхой-Мартановски	100,0
Веденски	100,0
Грозненски	100,0
Гудермесски	98
Малгобекски	99,5
Надтеречни	100,0
Назрановски	92
Наурски	99,9
Ножай-Юртовски	95
Советски	100,0
Сунженски	99,9
Урус-Мартановски	100,0
Шалински	99,0
Шелковской	100,0

Продукци маьхал яккхара квартальни план 101,2 процент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни подчинене йолча предприятеша 100,2 процент, республикански подчинене йолча предприятеша — 104,7 процент. Республика Министрий Совета подведомственни йолча промышленноста продукци маьхал яккхара юкъерча боарама план 102,7 процент кхоачашъяьй. Планал тIех маьхал яьккхай 6 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци. Цунца цхьана продукци маьхал яккхара план йиъ предприяте кхоачашъяьяц, царна юкъера: «Красный молот», «Электроинструмент» заводаша.

Тоаденнад промышленноста цхьадолча доакъой промышленни производства эффективноста керттера хьокхамаш.

1987 ШЕРА ЯНВАРЕ — МАРТЕ ПРОМЫШЛЕННОСТА КЪАЬСТ-КЪАЬСТАЧА ДОАКЪОШКА ПРОИЗВОДСТВА БОАРАМ ДЕГIАБАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША (проценташ):

	Фактически 1987 ш. цхьоалагIча квартале: 1985 шера I-ча квартала планаца нийсъйнча	Фактически 1987 ш. цхьоалагIча квартале: 1986 ш. I-ча квартала фактически боарамца нийсъйнча
Мехкдаьтта чакхдоаха промышленность	98,8	98,4
Газови промышленность	105,8	102,9
Химически промышленность	115,1	115,1
Машинашъярен металлообработкан	98,3	96,7
Хьуни хьу чакхйоахен промышленность	104,1	102
ГIишлон материалий промышленность	103,3	112,4
Яйга промышленность	101,2	100,1
Кхачан промышленность	113,9	105,2
Микробиологически промышленность	108	106,6

Геттара сихача темпе дегIаихад промышленноста химически, кхачан, микробиологически доакъош. Нийсса, лерагIа болх бу мехкдаьтта доаккхача, хьун, хьу чакхйоахача доакъоша. Цунца цхьана машинашъеча биззача боараме пайда ийцабац доал дара кердача хьалий таронех.

Даькъа итогашта Iеткъад паччахьалкхен приемка хьалашта эшаш бола организаторски болх вIаштIехьбаккхара, технологически дисциплинен продукце дикали лораяра тIехьа бехктокхам лакхбара Iалашо ца яьча «Красный молот», «Электроинструмент» заводий балха тIара цIенхаштта дола кхоачамбоацараш.

1987 ШЕРА ЦХЬОАЛАГIЧА КВАРТАЛЕ ОБЪЕДИНЕНЕШКЕИ ПРЕДПРИЯТЕШКЕИ ПРОИЗВОДСТВА БОАРАМ ЛАКХБАЛАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША: (процентаща)

	Фактически 1987 ш. I-ча квартале: 1987 ш. I-ча квартала план	1986 ш. I-ча квартала планаца нийсъйнча	1986 ш. I-ча квартала планаца нийсъйнча	1986 ш. I-ча квартала фактически боарамца нийсъйнча
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	98		99	98
«Грознефть» производственни объединени	97		99,9	99
Грозненски ремонтно-механически завод	107		112	108
«Севкавнефтегазпереработка» производственни объединени	93		106	103
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод	103		106	104
Гудермесски «Нефтехимзапчасть» завод	114		122	119
«Красный молот» завод	105		87	88
СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» производственни объединени	109		111	109
«Промавтоматика» НПО опытни завод	116		126	124
«Пищемаш» завод	107		107	103
ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод	104		69	67
«Трансмаш» завод	104		126	125
Электромеханически завод	111		112	106
Гудермесски медицински инструментий завод	107		107	102
Биохимически завод	104		108	107
«Терек» яха мебельно-дахчан хIамаш ю производственни объединени	100,4		104	102
Электроремонтни завод	105		107	106
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод	102		109	106
Цементни завод	87		92	140
ГIишлон управлене Грозненски аьшкбетонни конструкцеш ю завод	106		110	107
Карьероуправлени	105		107	105
Грозненски ремонтно-механически предприяти	90		91	90
«Аргунводпром» производственни объединени	98		100,2	98
«Чечингушводстрой» гIишлон управлене Аргунски аьшкбетонни изделеш ю завод	106		107	106
«Чечингушводстрой» гIишлон управлене Аргунски ремонтно-механически мастерской	104		112	105
Хьун боахама Министерство	103		104	102
«Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завод	109		111	113
Назрановски трикотажни фабрика	128		133	120
Производственни швейни объединени	96		96	93
Грозненски кога гIирс бу фабрика	88,8		88,6	92
Маьхапродуктий управлени	100		105	100,3
Маьхк ечен макаронни промышленноста управлени	113		114	111
Грозненски экспериментально-механически завод	106		102	97
«Чеченингушстройматериалы» производственни объединени	100,5		103	100,1
Моттигера промышленноста министерство	99		107	111

РЕСПУБЛИКЕ ГIОЛЛА ПРОМЫШЛЕННИ ПРОДУКЦЕ КЕРТТЕРА ТАЙПАШ ХЬАДАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	ЦхьоалагIча квартале хьадаь	План кхоачашъяра процент	1987 ш. I-гIа квартал процентаща 1986 ш. I-ча кварталаца нийсъйнча
Электроэнерги — млн. квт./сахьаташ	749	100	101,3
Газ — млн. куб. метр	430	110	100
Ацетон, — эзар тоннаш	13,6	102	102
Фенолаш — эзар тоннаш	20,6	100,8	102
Полиэтилен — эзар тоннаш	6,7	103	106
Мехкдаьтта аппаратура — млн. сом.	1,7	78	76
Кхачан промышленноста лаьрхIа технологически оборудовании цун запасной оатхалаши — млн. сом	3,5	93	103
Механизировании гIишлон-монтажни инструмент — эзараш	81	59	62
цIерган йола машкаш — эзар	185	100	113
Тракторни прицепаш — эзар	4,5	119	123
Трансформаторни подстанцеш	387	100	105
Электрофотографически аппараташ	653	100,1	107
Хьу хьаараозар (колхозаша кийчъяьр а йоацаш) — эзар куб. метраш			
Цу даькъе:	23,8	108	107
Деловой хьу — эзар куб. метраш			
КIир — эзар тоннаш	17,1	107	108
ГIишлон кирпичаш (колхозаша хьаер а йоацаш)—млн.	9,7	99	93,3
условни кирпичаш	41,1	99	101
Цемент — эзар тоннаш			
ВIашагIхетта аьшкбетонни конструкцеши оатхалаши — эзар куб. метраш	155	107	143
	56,7	99,8	104

Республика мехкдаьттахоша цхьоалагIча квартале планал тIех 30 эзар тонн мехкдаьттеи 39 миллион кубически метр гази яьккхай. Ацетон лаьрхIача боарамах доагIачул 253 тонн дукхагIа арахийцад, синтетически спирт — 56 эзар дал., хьу — 1,8 эзар куб. м; цемент — 10 эзар тонн.

Цхьабакъда, халкъа боахам дукхача тайпай продукцена хеттача бесса Iалашбац. Машинашъеча биззача боараме пайда эцац доал дара кердача хьалий таронех.

Эттача хьале продукце цхьадола лоархIаме тайпаш — нефтеаппаратура, механизировании гIишлон-монтажни инструмент, кхачанеи дулх-шурен промышленноста лаьрхIа технологически оборудовани арахецара планови заданеш кхоачашъяра новкъарле яьй.

Кхоачаш ца деш дисад херх хьокха материалаш, гIишлон кирпичаш, вIашагIхетта аьшкбетонни конструкцеши оатхалаши арахецара планови декхараш а.

ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ ХЬАДАР:

	1987 ш. I-ча квартале хьадар	План кхоачашъяра процент	1987 ш. I-гIа квартал процентаща 1986 ш. I-ча кварталаца нийсъйнча
Швейни изделеш — млн. сом	17,6	102	98
Чухьа дувхаду барзкъаш — млн. сом	2,2	119	100,3
ТIехьа дувхаду барзкъаш — эзар	135	102	116
Телата кога гIирс — эзар пара	594	103	99,2
Культурно-бытови а боахама а лаьрхIа дола товараш — млн. сом	29,9	109	91
Радиоприемни устройстваш — эзар	62	87	90

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ

Мебель (тайп-тайпарча маьхах) — млн. сом.	8,1	102	102
Аьшка пхьегӀаш — тоннаш	7,1	20	26
Аьшка менгеш — эзар	6,3	102	134
Бытови химе товараш — млн. сом	4,6	128	135

1987 шера цхьоалагӀча квартале халкъа боахаме эша товараш 127,3 млн. сома маьха хьадаьд. ДӀадахача шера цу ханаца нийсдича товараш 4 процент дукхагӀа арахийцад.

Чурен тӀерен барзкъаш, мебель арахецара плановн декхараш тӀехкхоачашдаьд.

Цхьабакъда, швейни изделеш, кога гӀирс, радиоприемни устройстваш культурно-бытовой а боахама а лаьрхӀа дола товараш арахецара планаш кхоачашъяьяц.

Халкъа боахаме эшача дукхача товарий дикал лоxерча боараме я.

Республика индустре къахьегама овсарле лакхъяра план 101,8 процент кхоачашъяьй. Цхьабакъда, дӀадахача шера укх ханаца нийсйича къахьегама овсарле кӀезига-дукха лохагӀа я.

БӀАРЧЧАЧА РЕСПУБЛИКЕН КЪАЬСТ-КЪАЬСТАЧА ОБЪЕДИНЕНЕШЕН ПРЕДПРИЯТЕШЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРИ ЦАР КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ДЕГӀААХАРИ ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	Къахьегама овсарлен план кхоачашъяр	1987 ш. I-гӀа квартала план 1986 ш. I-ча квартала плаца нийсйича	Фактически цхьоалагӀа квартал: 1986 ш. I-ча квартала плаца нийсъйича	1986 ш. I-ча квартала фактически боарамца нийсъйича
БӀарччача республике гӀолла	101,8	98,9	100,6	99,4
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	103	81	83	95
«Грознефть» производственни объединени	120	93	112	110
«Красный молот» завод	81	109	89	85
СССР 60 шу дивара цӀерагӀа «Оргтехника» производственни объединени	100,3	110	110	107
«Промавтоматика» НПО опытни завод	103	110	113	112
ГӀ. Ахриева цӀерагӀа «Электроинструмент» завод	77	106	81	80
«Трансмаш» завод	117	114	134	131
	99	106	106	102
«Терек» яха мебельно-дахчан хӀамаш ю производственни объединени	103	103	107	105
Цементни завод	100,9	93	94	141
Хьун боахама министерство	104	103	107	105
«Автоспецоборудовани е» опытно-экспериментальни завод	106	106	115	118
Назрановски трикотажни фабрика	91	126	115	107
Производственни швейни объединени	102	105	107	99,1
Грозненски кога гӀирс бу фабрика	94	107	100,7	105
Маькх ечен макаронни промышленноста управлени	104	118	116	107
«Чечено-ингушстройматериалы» производственни объединени	97	103	99,5	100,3
Моттигерча промышленноста министерство	104	105	109	103

Агропромышленни комплекс

Доал дара кердача экономически хьалашка болх баьча агропромышленни комплекса предприятешен организацешен 1987 шера цхьоалагӀча квартале цхьадолча даькъе дика толамаш даьхад.

Баьцовгӏаш лелаяр

Республика колхозаш, совхозаш бӀаьстан-кхашкарча балхашта кийчо яь яьнай, бӀаьстий дӀаюв культураш сихха дӀаювш я. 1987 шера 1 апреле юртбоахама техника кийча хилар иштта дар:

	1987 ш. I-ча апреле тоаьл яьначух процент
Трактораш	90
Ялат чуэца комбайнаш	82
Тракторни сеялкаш	100
Тракторни нохараш	99
Тракторни культиватораш	100
Коартолаш дӀаюв агрегаташ	100
ДогӀан хьисапе хий детта машинаш	94
Минеральни чӀоагӀа удобренеш дӀа-хьа тувсараш	91
Опрыскивателаши опыливателаши	91

Республика деррига боахамаш бӀаьстий дӀаювча культурай фуца Ӏалашдаьд. Гурахьа йийнача культураш минеральни удобренешца подкормка ю, хий деттара лаьрхӀа йола оросительни сетеш кийчъяь йоалаш латт.

1987 шера 6 апрелага республика колхозашен совхозашен 33,4 эзар гектара тӀа бӀаьстан юв культураш дӀайийнай, царех 12,3 эзар гектара тӀа ялата бобови культураш дӀайийнай 1986 шера 11,5 эзар гектара тӀа йийначунца нийсъйича.

Хьайбаш леладар

Колхозни совхозни фермашка хьайбаш Ӏангара дахара гӀулакх чакхдоалаш латт. Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка хьайбай продукци яккхар хьахьокх укх даннеша:

	1986 ш. I-гӀа квартал	1987 ш. I-гӀа квартал	1987 ш. I-гӀа квартал проценташца 1986 ш. I-гӀа кварталаца нийсъйича
Дулх — тоннаш	3714	4012	108
Шура — тоннаш	23962	24539	102
Фуаш — эзар	23407	25010	107

Хьайбай продуктивность лакхъяра чотагӀа карагӀдаьннад из. Юкъера лаьрхӀача хӀара кхоабача Ӏатто луш йола шура 496 килограмм хул, чукхоабача хьакхарчашта дийнахьен буси тӀакхеташ дола дозал 1986 шера цхьоалагӀча кварталаца нийсдича 48 грамм лакхденнад. Хьайбаш дукхагӀа дийбад, кӀезигденнад доахани жан къе довш хилар.

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка доахани коа тӀара оалхазараши да: эзар корт.

	1-ча апреле 1986 ш.	1-ча апреле 1987 ш.
Доахан	174,9	179,9
цу даькъе детта доахан	51,6	51,5
хьакхарч	110,1	104,1
жан гаьзарийн	624,6	657,8
коа тӀара оалхазараш	3043,4	2498,5

Хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкара план ерригача категорех болча боахамаша кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

I-гӀа квартал

	1986 ш.	1987 ш.	1987 ш. проценташца 1986 ш. нийсдича
Хьайбаш а коа тӀара оалхазараш а (дийна а долаш) — эзар тоннаш	6,2	6,4	104
Шура — эзар тоннаш	21,5	21,7	101
Фуаш — млн.	26,4	26,6	100,6

Республика боахамаша цхьоалагӀча квартале доахани коа тӀара оалхазараши дохкара план 116 процент кхоачашъяьй, шура — 106 процент, фуаш — 102 процент.

Колхозашкен совхозашкен бригадни подрядагӀа пайда нийбара базе къахьегам эргабоах, боахама расчет юкъехувл.

Кхачан промышленность

Агропрома промышленни предприятеша продукци маьхал яккхара боарама план 108 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра план — 107 процент. ДӀадахача шера укх ханаца нийсдича промышленни производства боарам 4 процент айбеннаб, къахьегама овсарле 4 процент лакхъеннай. 1987 шера цхьоалагӀча квартале продукци маьхал яккха ра план поставкаш яр а дӀалоархӀаш 99,9 процент кхоачашъяьй.

Кхачан продукце лоархӀаметӀдола тайпаш дахар:

	1987 ш. I-ча квартале даьккхад	1987 ш. I-ча квартала план кхоачашъяра процент.	1987 ш. I-гӀа квартал процентаца 1986 ш. I-ча кварталаца нийсъйича
Дулх, госресурсашкара I-ча категоре субпродукташ а юкъейолаш — тоннаш	3879	111	123
цу даькъе: оалхазарий дулх — тоннаш	1082	106	139
Колбасни изделеш — тоннаш	1661	111	109
Госресурсашкара маша даьтта — тоннаш	128	142	105
Госресурсашкара хьаьна нахча — тоннаш	338	107	93
Госресурсашкара шура лаьрхӀача цӀенача шурий продукци — эзар тоннаш	17,1	100,5	97
Консерваш — млн. условни банкаш	33,4	106	113
Сомех яьха сокаш — млн. условни банкаш	29,6	109	133
Кондитерски изделеш — тоннаш	1327	100,2	97
Минеральни хий — млн. ахлитраш	4	106	220
Алкогольни доаца малараш — эзар дал.	82	98	90

Хьаьна йоацача шура продукци хьаьра квартальни план кхоачашъяьяц молкомбината, Грозненски пищекомбината алкогольни йоаца маларaш арахецара план кхоачашъяьяц.

Арахецача продуктай дикал массаза а бахача наьха дӀадехарашка хьежжа хилац.

Материально-технически база

1987 шера цхьоалагӀча квартале юрта боахама дикка дукха техникей минеральни удобренеш еннай.

Кхачан программа кхоачашъяра Ӏалашо еш дола доакъой дегӀаккхувлара хьакъоастаяь капитальни вложенеш 29,3 млн. сом хул, е 1986 шера цхьоалагӀча квартале къоастадяьчул 8,4 млн. сом дукхагӀа. Цу ахчах юрта боахам дегӀабоалабара 22,3 млн. сом дӀадахийтад, цу даькъе мелиоративни гӀишлош хьалъяра 4,9 млн. сом.

Юрта боахаме 200 моттиг йола доахан чуладара хьайбашта лаьрхӀа помещенеш хьаяьй.

Капитальни гӀишлош хьалъяр

1987 шера 1-ча квартале 10,1 млн. сома керттера фондаш болх бе йолаяллийтай, из 1986 шера укх ханаца нийсйича 62 процент дукхагӀа я. Пайда ийцаб 80,3 млн. сома маьхерча паччахьалкхен капитальни вложенеех, 1986 шера 1-ча кварталаца нийсъйича 17 процент дукхагӀа.

ГӀишлон-монтажни организацеша кхоачашдаьча подрядни балхий боарам 10 процент лакхбеннаб, къахьегама овсарле — 5,2 процент, планах 5,6 процент лакхъяла йоагӀача.

Къахьегама овсарле дегӀаахара боарам алсамбувлар алапи лакхдалара юкъера боарамал. 1987 шера цхьоалагӀча квартале гӀишлон-монтажни организацеша шоай низаща хьадаьча подрядни балхий боарам 70,2 млн. сом е план 102 процент хул.

Керттерча подрядни гӀишлон организацеша план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1987 ш. I-ча квартале план кхоачашъяр млн. сома боарамe	План кхоачашъяра процент.
Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене	16,4	99,2
«Гроструботпроводстрой» трест	9,4	103
НГӀАССР Минводхоза подрядни организацеш	1,5	103
«Чечингазстрой» трест	1,4	101
«Чеченингушводстрой» гӀишлон управлени	5,6	109
«Чечингагропромстрой» объединени	9,4	100,4

Пусковой объекташка кхоачашдеча балхий боарамга, кхыча объекташка технологически этапехи комплексехи деча балхашка хьежжа мах барга йоалаш латт гӀишлон организацеш. 6 подрядни гӀишлон организаци болх беш я коллективни подряда хьалашка.

1987 шера цхьоалагӀча квартале хозспособагӀа чакхдаьха гӀишлон-монтажни балхаш 2,6 млн. сома маьха хилар, из хул шера планага диллача 20 процент.

Транспорти бувзами

Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене халкъбоахама мовхьаш тӀадоттара план 96,5 процент кхоачашъяьй, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара — 96,8 процент, мовхьаш дӀа-хьа даьхара — 95,3, пассажираш дӀа-юха бигара — 100,7 процент.

Локомотива дийнахьен буси болх бара овсарле 1,4 процент лакхъеннай, къахьегама овсарле — 1,9 процент. Отделене вӀашагӀ а елла дӀаяхийтай 4,3 эзар деза мовхьаш тӀадола поездаш, из хул дӀадахача шера цу ханаца нийсдича цаӀ-ах дукхагӀа. 1986 шера цу ханаца нийсдича мовхьаш дӀаккхухьилга 3,1 процент лохденнад. ХӀанз а пассажирашта гӀулакх деча кхоачамбоацараш да, поездаш графикал тӀехьаюс, мовхьаш дӀа-хьа хьоча хана наькъашка доадеш зе деш моттигаш нийслу.

Юкъарча автомобильни транспортаца цхьоалагӀча квартале мовхьаш дӀа-хьа даьхара план 110,9 процент кхоачашъяьй. ДӀадахача шера цу периодаца нийсдича мовхьаш дӀа-хьа кхухьилга 15,4 процент дегӀаденад. Автомобильни транспортаца пассажираш дӀа-хьа бигара валови дохода план 102,3 процент кхоачашъяьй.

СОЦИАЛЬНИ ДЕГӀААХАРИ ХАЛКЪА ВАХАРА БОАРАМ ЛАКХБАРИ

Экономика дегӀаахара ларда тӀа кхоачашъю КПСС XXVII съездо белгалъяьккха социально дегӀаккхувларен халкъа хьал-таро лакхъярен программа.

Къахьегамах лури бахача наьха доходаши

1987 шера цхьоалагӀча квартале республика халкъа боахамерча болхлоштен гӀулакхерча нахаи бетта юкъера луш дола алапи 161,3 сомага кхоач, хӀаьта из 1986 шера цхьоалагӀча квартале 159,6 сом мара дацар. Колхозхошта луш дола алапи лакхденнад.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-а социамга хьежжа 1987 шера 1-ча январе дена материальни производства доакъошка алапи кердача хьалашка доаккхаш латт, халкъа боахама производственни доакъой болхлошта керда тарифни ставкаши гӀулакхерча наьха оиладаши юкъеккхувлаш я.

Общеобразовательни школай, юкъера лаьрххӀачен профессионально-технически дешара заведеней хьехархошта, преподавателашта, производственни дешара мастерашта, кулгалхошта, иштта кхыча педагогически болхлошта алапи гӀулакхерча наха оиладаши тӀатеха яьннай.

Лорашта, иштта унахцӀено лораечара, социальни Ӏалашони кхычен болхлошта алапи тӀатохилга дӀадоладаьд.

Ӏилма-тохкама учреждений Ӏилман болхлошта, конструкторашта, технологашта алапи далар кердача хьале даккхар керттерча даькъе чакхдаьннад. Иштта алапеш тӀаккхийттад промышленносте ра конструкторашта, технологашта. Белгалъяьха мероприятеш къахьегама коллективаша даьккхачун чотагӀа кхоачашъю.

Ший ха хьатӀа а кхаьча эскаре гӀулакх дерий берашта хӀара бетта телаш йола паччахьалкхен пособи юрта боахамца бувзам а болаш юрта бахача пенсионерашта тела пенсии тӀатехад. Потреблене общественни фондашкара бахача наха дӀалуш дари льготаши дуккагӀа хилийтара хьакъехьа кхыйола мероприятеш чакхйоах. Паччахьалкхен чурча займий облигацена погашени яьй.

Товарашцеи гӀулакхашцеи Ӏалашбар

Халкъа боахаме эша товараш арахецарен гӀулакх дара сферен дегӀаккхувларах йола комплексни программа кхоачашъеш я.

Паччахьалкхени кооперативни розничии товарооборот, юкъара кхача а тӀехьа дӀалаьрхӀача 1987 шера цхьоалагӀча квартале 212,3 млн. сом хиннай, вӀаши духьала нийсдаьча маьхашка диллача соахка цу юкъа хиначул 0,5 процент дукхагӀа, алкогольни малараш маьхалдахара пхьа процент а йоацаш. БӀарччача республика розничии товарооборота план, алкогольни малараш дохкар ца а лоархӀаш 95 процент кхоачашъяьй. Розничии товарооборота структуре хувцамаш хиннад. 1987 шера цхьоалагӀча квартале алкогольни малараш дохкилга соакка цу ханаца нийсдича кхоалагӀа дакъа кӀезигденнад.

Паччахьалкхени кооперативни торговле къаьст-къаьста товараш дохкар хьахьокх укх даннеша:

	1987 ш. I-гӀа квартал процентаца 1986 ш. I-ча кварталаца нийсъйича
Маьхапродукташ	100
Дулхи коа тӀара оалхазараши	88
Колбасни изделеш	104
Чкъаьра	91
Маша даьтта	96
ГенарИй даьтта	115
Маргаринови продукци	93
ЦӀенача шура продукци	97
Нахча	102
Кондитерски изделеш	88
Баьцадаараш	88
Сокаш	159
Алкогольни доаца малараш	113

Паччахьалкхенга планагӀа дохкачун боарамах 30 процент дола баьцадаараши соми городской рынкашка бохкарах колхозий, совхозий торговле дукхагӀа хилар.

Вахача наха торговле гӀулакх деча прогрессивни формаш юкъехийлай. БӀарччача республике шовзткъен итт процент хула товараш тикашка гӀолла ше шийна гӀулакх дара методах дехкад, цу даькъе потребительски кооперацe 74 процент а дохкаш.

Цунца цхьана, расфасованни хьисапе товараш торговле хьаухийталга дегӀаахац, хӀаьта цу гӀулакхо из метод юкъейоалаяра эффект лохъю.

1987 шера цхьоалагӀча квартале бытови гӀулакхаш дара боарам 1986 шера цу ханаца нийсдича 11 процент лакхбеннаб, юрташка — 16 процент.

Наха чуӀе цӀенош хьалдар

Наха чуӀе цӀенош хьалъдара масштабаш дукхагӀа хиннай. Паччахьалкхен средствай чотагӀа цхьоалагӀча квартале эксплуатаце дӀаеннай 15 эзар квадратни метр нах чуӀеча фусамий юкъара майда, вешта аьлча кхаь бетта план кхоачашъяьй. Ший декхарех лоархӀаяьяц Къулбаседа-Кавказа магистральни нефтепроводий управлени.

ЛеррагӀа кхоачашъю агропромышленни комплекса болхлой вахара хьалаш тоадара программа. Царна хьалдаьд 2867 квадратни метр юкъара майда йола цӀенош.

Укх шера республике лаьрхӀа да 190 эзар квадратни метр гаргга нах чуӀеш йола фусамаш хьалъе, е 1986 шера хинначул 27 процент дукхагӀа.

Халкъа образовании культуреи

Дешара тайп-тайпарча тайпаша юкъеэзав 307,6 эзар саг.

Общеобразовательни профессиональни школе чакхйоаккхаш я реформа. 1986/87 дешара шера цхьайтта шерарча школе кердача программагӀа дешаш ва 3460 цхьоалагӀча класса дешархо, царех 3057 — общеобразовательни школе, 403 — деша даха ха йоацача берий учрежденешка. Общественни пайдане болча къахьегама лаьрхӀа дешархошта базови предприятеша кийчъяь балха моттигаш 1774 дӀакхаьчай.

Массазарча деша даха ха йоацача берий учрежденешка хьалхувш да 38932 бер.

1987 шера, хьалхарча квартале школьни гӀишлош хьалъеча дӀадахийтад 120,8 эзар сом паччахьалкхен средстваш.

УнахцӀено лораяр

Республике хӀара 10 эзар сага воагӀа 27,9 лори 104,6 маьнгии. Цхьабакъда, бахача наха медицински новкъостал деча эшараш дизза кхоачашдац. ЧӀоагӀа тӀехьадус юрта бахача наха медицински гӀулакх дар. Верига нах чулоацаш йола диспансеризаци юкъейоалаяра темпаш эсала лел.

Физически культуреи спорти дегӀайоалаяра хьакъехьа гӀулакхаш даьдале а, болх беш болча нахах кхоалагӀа дакъа мара физкультурни балха юкъеэзабац.

Санаторешка, пансионаташка, салоӀара цӀеношкен базашкен 2987 моттиг я. Цхьабакъда, йолаш йолча санаторно-курортни салаӀарен учрежденеша бахача наьха организованни салаӀара эшараш кхоачашдац.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Статистически управлени

Дуне цхьан кӀирагӀа

ДОТТАГӀАЛЕИ ВОШАЛЕИ ВИЗИТ

КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева Чехословаке яьча официальни доттагӀала визито, КПЧ ЦК Генеральни секретараца, ЧССР Президентаца Г. Гусакаца, кхыча чехословацки деятелашца хиннача цун переговораша, къахьегамхошца хиннача вӀашагӀкхетараша цӀаькха а хьахьекхар шаккхе парти а мехкаш а советско-чехословацки цхьана леладу гӀулакхаш дӀахо кӀоаргдара а массе оагӀорахьара чӀоагӀдара а наькъагӀа дӀахьалхашкахьа аха гӀерташ хилар. ВӀашагӀкхетараши переговораши йолча хана мел дийцача дунен халкъашта юкъера санна чурча гӀулакхий хьакъехьарча а дерригача дешашта бокъонца шоаш цхьа барт болаш хилар а чӀоагӀдаьд.

Хила доагӀаш да СССР-ен ЧССР-ен кулгалхоша къамаьлаш деча хана шиннa а парте хьалха актуальни долча дешашта, кхоанен планашта, КПСС XXVII съезда а КПЧ XVII съезда а решенеш кхоачашъяра чӀоагӀа теркам тӀабахийта хилар. Чехословаке йийцача проблемай ерригача комплексе, шеко а йоацаш, лоархӀаме моттиг дӀалоацаш хилар общественни вахара ерригa сфераш чулоацаш, социализма кӀоаргга маӀан доашхаш, общественни прогресса чӀоагӀа дӀадехарашка хьежжа йола эргалонаш елга.

Советско-чехословацки цхьан леладеш дола гӀулакхаш тӀеххьарча хана кхы а шерагӀча доазонашка даьннад. Карарча шера шоайла дӀа-юха лелаю товарооборот 14 миллиард сомага кхаьчай. Кердача хьалашка вай мехкаш духхьаларча производственни а Ӏилма-техническе а бувзамашкахьа, цхьана предприятеши организацеши вӀашагӀйохкаргахьа никъ лаьца да тахан. Хьаьйй, масала, цхьана «Робот» яха Ӏилма-производственни объединений, городе Нитре биотехнологе лаборатори, кхы дукха объекташ. Духхьалара производственни бувзамаш оттадеш латт бӀаь совгӀа йолча предприятешапартнераша, цар дакъалоацаргда СЭВ членаш долча мехкий Ӏилма-технически прогресса комплексни программен бӀаьшере чакхъяллалца экономическии Ӏилма-техническии цхьана гӀулакхаш леладара дукхача хана лаьрхӀача советско-чехословацки программен кхоачашъеча.

Вежарашха йолча Чехословаке столицера дийкад ядерни герза эггара чӀоагӀагӀа хӀама хӀалакдеш дола тайпаш кӀезигдаран дӀададаран дола керда тӀахьехамаш. Праге хиннача митинге М. С. Горбачева ма аллара, Советски Союзо ше бехктокхаме а лоархӀаш дӀаккхайкаду, ядерни герзий дешай ерригача комплексагӀа — стратегически, гаьна кхетар юкъерча боараме долчоа, оперативно-технически долчоа вӀаши пайдана хургдола наькъаш лаха гӀерташ ше хилар. Цо белгалдаьккхад иштта, Европера герзащара низаши герзаши кӀезигдара ерригача европейски паччахьалкхений, США, Канада низаш оарцагӀдаха дезилга.

М. С. Горбачева ЧССР визит яьча хана лакхерча боараме хиннача советско-чехословацки переговораша хьахьокх шаккхе а партии паччахьалкхей вӀаши уллув а латташ чурен дунен халкъашта юкъерен проблемаш кердача тайпара уйла а еш къестаяра наькъагӀа дӀахо яха кийча хилар.

СЕНА БЕРДА ИИСТОШКАРА ШПИОНОМАНЕ ЛАЗАР

АргӀанара шпиономане лазар кхийттад Францех. Массехк кӀира да французски конструктораша хьаьча «Ариан-5» яхача ракета къайле «эрсашка» кхаьча хилара хьакъехьара историеш дувцаш газеташи телевизорий экранаши йола. Массехк француз лаьца чувеллав, советски ялх болхлочунга Францера аравала, аьннад. Полице лаьца а лаьца лоткъам ийцаб советски граждан-кагара. Цу тайпарча хана хулаш ма хиллара, буржуазни комментатораша «советски кхерама» хьакъехьа юкъара хабараш дувца болабеннаб. Гой шоана, хьалхадоахар газеташа, мел кхераме да цу эрсех тешар. Кампанена юкъебаькхаб аьрдехьа а аьттехьа а интервьюш дӀателаш лела тайп-тайпара «эксперташ».

Дохьаж доалла эггара хьалхара кӀур дӀабаьржа боаллаше а, цӀенхашттара газеташ хаттараш де даьлар, оалаш ма хиллара, доаггӀача тайпара: хиннар фуд, сенна эшаш хиннай эрсашта уж «къайленаш»? «Монд» яхача газето гучадаьккхар, «шпионашта» аьнна йолча спецслужбай досье цхьаккха бакъ хӀама доацаш йолга. Долаш да алхха кӀезиг-дукха дегабуам беш цхьадола хӀамаш, эфемерни заключенеш.

Сакхетам чу боалабеш хилар СССР гӀулакхаш а — советски гражданка мукъайоалийтилга хьадда хьадехари французски посольствай гӀулакхаш кара долча представительствайн ялх болхло Советски Союзера араваккхари.

Гуш да — хӀаьта из кхыметтел Франце а дукхагӀа болча наха кхетадеш да, — дувцаш дар, юххера а де лерхӀар — советско-французски гӀулакхаш толхадара, во дар Москвана дӀатӀадиллара йолча йоккхача масштабагӀарча провокаце хьакъехьа долга. Аьттехьара гӀозараш из чӀоагӀа де ловш да. Царна чӀоагӀа новкъа да тӀехь-тӀехьагӀа СССР-е хулаш дола революционни хувцамаш, советски арахьарча политика инициативаш Малхбузехьа чӀоагӀа хьашт долаш теркалъеш хилар. Хила йиш йолаш хӀама да, цхьабараш космоса тохкамаш дара шин мехко цхьана леладу гӀулакхаш толаме дегӀадоагӀаш хилара духьала болга. Сена бердий йистерча атлантисташа лерхӀ советски «Мир» яхача орбитальни станце тӀа французски космонавт никъ бе ийчлуш хилар предательство санна. Цул совгӀа, советски гражданашца гӀулакхаш леладе безам хургбоацача французаш баха гӀерташ гӀулакхаш леладу. «Фигаро» яхача газето беча хоамагӀа, французски спецслужбаш чӀоагӀа хьожаш хул социалистически мехкашкара болча кхалнахага-эмигранташка.

Парижера истерика хӀанз лаьгӀлуш йоагӀа, хӀана аьлча кхыметтел эггара бокхагӀболча антисоветчикашка дац, хьалха санна антисоветизма цӀи яхьара яха кхоачам хиллал «доагор». Лаьцачара мукъаваьккхав советски гражданка яьккха ца Ӏеш «шпионажа гӀулакха» лаьца хинна статистикан экономически тохкамийн къаман института болхло Мишель Флери а. Цунна бехк бе цхьаккха бахьан ца хиларах.

ДОЛЛАРА КӀОАЖОНА КӀАЛ

Вашингтоне хилар Дерригдунен банкан дунен халкъашта юкъерча валютни фондан хӀара шера цхьана еш йола сесси, цига дийцад капиталистически мехкий дегӀадоагӀача дунени валютни а экономически а дешаш. Традици а хинна дӀаэтта ма хиллара мехкий цхьаццайола группаш цу тайпарча форумашка вӀашагӀъеттаялар хул тӀакъайла наӀараш а йолаш, цхьабакъда, цига дувцача дешай маӀан къайлакхахьац. ТӀеххьара бетташ белгала хиннад Малхбузехьарча партнерашта юкъера вӀашдуххьаленаш чӀоагӀа иръяларца, «кхоалагӀдолча» мехкий финансови хьал талхарца, хӀана аьлча капиталистически монополей грабительски политика бахьан долаш царех арахьара дукха декхараш хьаьрчад царех.

ХӀанз укх сахьате эггара хьалхарча моттиге эттад «Майнити» яхача японски газето ма аллара критически стадега кхаьча дола экономически гиганташта — Японенен США-нен юкъера гӀулакхаш. ТӀеххьарча деношка доллара курс лохъеннай Токио тӀом дӀабаьнначул тӀехьагӀарча шерашка цӀаккха ца хиннача тайпарча йохача боарамга кхоачаш, хӀаьта из бахьан долаш хьалхьоаю японски иена курс, цунга хьежжа талх Япони арахьарча торговле позицеш. Цудухьа японски викалаша Вашингтонски вӀашагӀкхетараш долча хана хӀанзара хьал тоадара хьинаре болх боаржабе безаш хул.

Тахан из Япони я, бакъда, дукха ха йоацаш хьалха партнерийн союзникийн чотагӀа США-ра валютно-экономически хьал тоаделерхӀаш лелаю американски политика бахьан долаш чӀоагӀача финансови моарзагӀа бага бодаш хинна Малхбузен цкъа цаӀи тӀаккха вожи мохк ба. ХӀанз ВӀашагӀкхийттача Штатий арахьарча торговле дефицит 170 миллиард доллар хулача рекордни боарамга кхаьчай, гой цудухьа доллара курс искусственно лох а еш, Вашингтон гӀерт ший товарий конкурентоспособность лакхъе.

Вашингтонски вӀашагӀкхетаре ювцаш хинна шоллагӀа йоккхагӀа а халагӀа а йола проблема яр дегӀадоагӀача мехкий декхараш да, хӀаьта уж. Дерригдунен банка даннешка хьежача астрономически суммага кхаьчад — кхо триллион долларая тӀех. Дукха ха йоацаш ше къамаьл деш Фидель Кастрос белгалдаьккхар, алхха Латински Америка арахьара декхараш 400 миллиард долларга кхачар.

40 шу совгӀа ха я Дерригдунен банкан МВФ-ен сессешка хьабоалаш пайда а боацаш, капиталистически система хьаьь йола уж проблемаш къоастаяра наькъаш лохаш дола. ТӀеххьара хиннача вӀашагӀкхетара итог хилар, валютни системана стабилизаци ергъя яхаш кхайкарал деш йола аргӀанара коммюнике. Из да дешаща аьлча. ХӀаьта гӀулакхашка диллача... доллара курс дӀахо лохлуш йоагӀа Малхбузени дегӀадоагӀача мехкийн экономикана зене воздействи а еш.

Илья МАСЛЕННИКОВ,
Валентин ВАСИЛЕЦ,
Виталий ЧУКСЕЕВ.
(ТАСС).

Пайдане диспут

Укх деношка Л. Н. Толстойя цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университете «Демократизаци, самоуправлени, со» яха пайдане а сакъердаме а диспут хилар.

Вай вахара ерригача оагIонашкахьа хулаш латта эргалонаш динка хоалуш я ЧИГУ преподавательски составе, студентий балха, цар гIулакхашка. Дуккха а хувцамаш хиннад укхаза. Масала, самоуправленега яьннай цхьайола группаш, царех дукхагIъяраш кердача, дикагIча расписанегIа дешаш я. ЧIоагIлуш доагIа студенташа Iилма - тохкама балхашка дакъа лацар, из хIаране декхар да хIанз. Хувцалургда керда нах вузе хьаэцар, юкъейоалаергья дешара керда формаш.

Уж ерригa эргалонаш еча хьинаре дакъа лоацаргда студенташа. Цох лаьца дийцар диспуте ректора В. А. Кан-Калика, партбюро секретара Л. Я. Каплинас, дуккхача хьехархоша, Нохч-ГIалгIай республика халкъа артиста М. Дудаева.

М. ТУТАЕВА.

БОЛХ БЕШ Я СОВЕТ

«Терек» ПМДО комсомола комитето запасерча къонача бIухой совет вIашагIъеллай.

Совета юкъебахар Герзашцарча Низий мугIарашка гIулакх даь баьнначул тIехьагIа шоаш хьалха болх баьча предприяте юхабаьхка комсомольцаш — шоллагIча мебель еча цеха станочник Сардалов Хьамзат, слесарь Садулаев Iаддал-Хьажа, ремонтно-механически цеха электросварщик Головинский Игорь, хьалхарча мебель еча цеха электросварщик Селицкий Олег.

Царна хьалхашка латта декхар — эскаре гIулакх даь боаца объединене къона болхлой Даьхенна хьалхашкара декхар кхоачашде кийчбар.

А. ТЕРОЕВ.

Финляндски вокзал: Ленина майда

ЛЕНИНГРАД. 70 шу дуз В. И. Ленин эмиграцера Россе цIавенеи цо Апрельски тезисаш ювцаш 1917 шера (16 - 17 апреле) къамаьл даьи. Цу дог гIоздоаккхача гIулакхаша революци хулилга сиxдар.

Петрограде Владимир Ильич хьакхаьчар 23 сахьати 10 минoти яьлча. Финляндски вокзала хьалхашкара майдеи цунна тIайолха улицаши хьалйиза яр болхлоех , салтех. ЧIоагIа дегаш гIоздаларца накъабаьхкабар Ленина. Цун хьалхара къамаьл хилар вокзала чу, шоллагIа дар — цун уйчен тIара. Цхьабакъда, цу сайрийна майдан тIа гул мел бенна нах Ленина оаз хазеи из бIаргагои безам болаш бар. Цу хана майдан тIа вIашагIкхийттача дуккхача нахаца къамаьл дир трибуна лоархIача броневика баше тIара Владимир Ильича.

Ший къамаьл В. И. Ленина чакхдаьккхар тIахьехамца: «Даькъала хийла социалистически революци!»

Ленинградцашта а города хьаьшашта а чIоагIа боча я ленински моттигаш. Дунен массе а мнIингашкара нах ух укхаза. ХIаьта вокзала хьалхашкарча майдан тIа латт дерригача дуненна довзаш дола Ленина памятник.

СУРТА ТIА Финляндски вокзала хьалхашкара Ленина цIи лелаю майда.

И. КУРТОВЕИ, И НАУМЕНКОВАИ сурт. ТАСС фотохроника.

Спорта хоамаш

ФУТБОЛ

ДIайолаеннай Нохч - ГIалгIай АССР футболах йола аргIанара чемпионат. Счет 1:1 йолаш лайзар «Даймохк» — «Монтажник», «Локомотив» — «Строитель». Ши матч счет 3:1 йолаш чакхьялар. Иштта динамовцаша эшайир «Колос», мехкдаьттахоша —«Спартак» (ЧИТО). Ирача къовсаме «Агропрома» футболисташ котбаьлар «Темпал».

* * *

Укх деношка Грозненски «Терек» Сунженски районе хилар. Цига из лайзар моттигерча вIашагIкхийттача команда футболисташца. Счет 6:2 йолаш грозненцаш котбаьлар.

Дагадохийта лов «Терека» ший хьалхара календарни матч 30 апреле Саратоверча «Соколца» чакхйоаккхаргйолга. Ловзар хургда Грозне, С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Къа ца хьегаш йоахача доходашца— лира къовсам

ЮКЪАРЧА РУЗКЪАНА ТIАКХУВДАРАШ

ХIанз а йолаш я социалистически доалахье лечкъаеш, боахама доал ца деш, приписка́ш еш, кхыдола зуламаш деш моттигаш.

1986 шера къоалаш дарах республике нах лийцаб, цар даь зе 257,7 эзар сом да. Уголовни гIулакхашка хьежача гучадоал бухгалтерски, складской учет во хиларах, материальни маьхаленаш лораяра хила беза тIахьожам ца хиларах, ший ханнахьа а кIоаргга а инвентаризаци, ревизеш ца ярах зуламаш де аьттув балар. Из бахьан долаш дуккхача хана гучабувлац къоал даьраш, уж ший ханнахьа бехктокхаме ца озаш моттигаш хул.

Масала, бытовой гIулакхаш деча министерстве касткаста приказаш детт шийна чуйоагIача предприятешка бухгалтерски учет тоаелга хьадехаш. Цхьабакъда, дийце мара учет тоалуш яц. Кхо шу да Ачхой-Мартановски райбыткомбината директорга И. Чениевга бухгалтерски учет хьаннйсъе, яха. Хувцалуш хIама дац укхаза. Учет а тIахьожам а ца хилар бахьан долаш, метташ деча цеха заведующи хиннача З. Идиева вIашцIехьдаьннад 5175 сома маьха хIамаш лочкъае. Къоал гучадаккха оарцагIъяла йийзар района прокуратура. Уголовни бехктокхаме эзай З. Идиева, хIаьта цу хьал тIа предприяти дIатIакхоачаяь директор бехке воацаш санна витав.

Къоал деш хиннаб «Терек» объединене чуйоагIача Ермоловски ДОК-а мастераш А. Товсултанов, Б. Ахмадов, С. Магомадов. Болх беш боаца нах IотIа а язбеш, зуламхоша лочкъадаьд 2541 сом.

Бухгалтерски учет ца хиларах, ревизи ца ярах пайда а эцаш, къоал деш хиннаб Нохч - ГIалгIай плодосемпромхоза объединене Знаменски отделене управляющи хинна Х. Хасуев, заготовителаш У. Демаев, И. Дадалов, А. Хасуев, Л. Эдисултанов, техник-лаборант З. Айбушев, инженер - технолог И. Зоев, 53 эзар сом ахча лочкъадаьд цар. Уж берригаш судаш а яь чубеххаб.

Ялат лечкъадеш моттигаш хиннай. Соахка гурахьа милице болхлоша, спецдружинаша 115 саг лаьцав, царгара 165 тонн юртбоахама продукци хьа а йоаккхаш. Къоалаш даьрашта юкъе къаьстта дукха ба НГIАССР Госагропрома система механизатораши водителаши.

Кагий къоалаш делга декхара де дезар ц̆аьдац цхьайолча къахьегама коллективаша. ЧIоагIа во латт из гIулакх дулха-шурий а консервни а промышленноста предприятешка, маьхк еча заводашка, — кондитерски а кога гIирс беча а фабрикашка, совхозашка, колхозашка. Бе хIама йоацаш чу ца болхараш лорабац коллективашка, из гучабоахараш а лувцараш а ведомственни йоаца охрана я.

1986 шера кагий къоалаш дарах лаьцав 1720 саг, паргара хьаьккхай 7967 сома маьха продукци. Къоалаш даьраш бехктокхаме ца озаш моттигаш я, кхетама а профилактически а болх эсала бу коллективашка. Предприятешка, организацешка де дезар дац пачхаьалкхенна даь зе юхаметтаоттадара. Моттигерча промышленноста министерстве гIолла соахка 330 эзар сома маьха зе даьд. цхьабакъда, юхаметтаоттадаьр 2 эзар сом мара дац. Кхо миллион сом совгIа хьадаккха дезача республика Госагропрома предприятешкара хьадаьккхар 232 эзар сом мара дац. Цу тайпара дола кхоачамбоацараш да бахача наха бытовой гIулакхаш деча, мелиорацен хин боахамеи министерствашка, кхыча ведомствашка.

Кхачан, дулха-шурий промышленноста предприятешка моттигаш я стандартни йоаца продукци арахецаш, пакеташка доагIар Iочу ца доллаш. Соахка цу тайпара дола кхоачамбоацараш хиларах госторгинспекце дукха продукци брак яьй, бехке йолча предприятешкара хьа а даьккха 207,9 эзар сом пачхаьалкхен бюджете дIачуденнад.

Цхьадолча боахамашка юкъарча хьайбашца цхьана бахача наьха хьайбаш а кхоаб. Къа ца хьегаш иштта пайда бар боахамий кулгалхоша ца зувш санна дут. ДукхагIча даькъе правоохранительни органаши халкъа тIахьожама комитеташи я из къовсам лоаттабераш. Масала, Надтеречни района «Минеральный» совхоза хьайбашца цхьана бахача наьха 1690 устагIа, 118 бежан, 5 говр лелаяьй соахка. Боахама даь зе 10 эзар сом совгIа да.

Малгобекски района Г. Ахриева цIерагIча совхоза вокхкагIволча жаIуно М. Муцагова совхоза жеца лелабаьб 109 устагIа, 7 бежан, цхьа говр. Прокурора иcках цунгара хьадаьккхад 3365 сом, М. Муцагов уголовни бехктокхаме эзав. Совхоза Iулашца шоай жа леладеш моттигаш хиннай Веденски района Ленина цIерагIча колхозе, кхыча боахамашка.

Лаьтта леладарах дола законодательство телхадеш, бокъо йоацаш доккхий цIенош хьалдеш йола моттигаш кIезига яц республике. Масала, прокуратура соцаяь мара Шалински районе лаьттан участок луш хиннай И. Домбаевна, цун даь кирпишка кхо цIа доллаше а. Иштта Басханова а лаьтта дала оттадаь хиннад, даь йоккха участоки пхи цIан дале а.

Цхьан хана дай хиннад, яхаш лаьтташ дIалийца а кIезига моттигаш яц республике. Веденски района Гуни яхача юрта исполкома комиссе иштта хьадаьккхадар бокъо йоацаш дIалаьца 40 гектар гаргга лаьтта. «Наьха» лаьтташ да уж, яхаш саг дIатIа а ца водаш, юха а дIалийцар уж участкаш. Гудермесски районе 1977 шера бахача наха цIенош де дIаенна 135 участок бешамаш а яь лелаю. Сунженски районе цIенош де лу, аьнна 209 участок еннай, хьадаьраш алхха 22 цIа мара дац. Цу тайпара йола нарушенеш я Урус-Мартановски, Назрановски, кхыча районашка.

Моттигерча Советий исполкомаша де дезар дац уж негативни явленеш ца хилийтара. Цхьайолча хана шоаш телхаду лаьттах дола законодательство. Иштта Дышне - Веденски юрта Совета председатела З. Мекиговеи секретара М. Хадашеваси кулг а яздаь, соцам тIанйцаб ший доалахьа цIа а долаш, вахаш волча Я. Куразовна кхы тIа а участок яла.

Белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIъяла декхарийла я правоохранительни органаш, ерригa а общественность.

Л. РУСАК,
Нохч - ГIалгIай АССР прокуратура юкъара тIахьожам лоаттабеча отдела начальник.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

Оаха шо хьех № 7 йолча «Спорттовары» яхача тика тIа. (Револоце пр. 12). Цу чура шун эца таро хургъя мода лостамагIа хьаяь ахтхана, цIенача тхана, хлопчатобумажни спортивни костюмаш.

Тхо хьеж шуга тхоай тика тIа.

«Промтовары» объединени.

ЭЦАРХОИ ТЕРКАМГА!

Хрусталах яьча изделеша — хIара цIа чура хозду. ХIаьта, хIанз шеррача ассортименте йохкаш я хрустальни, фарфорови, керамически изделеш.

Уж а кхы тайпа товараш а шун эца таро хургъя № 43 йолча «Моттигерча промышленноста товараш» яхача тика тIара (Ленина цIерагIа пр. 74).

«Промтовары» объединени.

Лора хьехамаш

ЛОРАДЕ БЕРАШ

Берашта хулача хатараштa юкъе эгтара йоккхагIа моттиг дIалоац доагамо. ХIара шера города ожогови центре доагадаь 300 бер чудахь, хIаьта ерригача вай республикера дIалаьрхIача цу тайпара моттигаш эзар совгIа хул.

Бераш каст-каста доагадеш, уж ханахьа ца дерзаш, цунах хийла бераш довш хиларо хьалхарча моттиге доаких уж хатараш ца хилийтара дош.

Бер зIамагIа ме, хул халагIа хул цунна доагам тахка, хIаьта из цунах хьадарг ца хиларах бола кхерам а дукхагIа ба.

Статистико хьахьокх доагадеча берех 95 процент дараш цIагIа доагадеш хилар. Цу гIулакха бахьанашка хьежача гучадоал даьштеи ноаноштеи легIадоагIача бера физиологически башхалонаш ца йовзаши царна Iунал дара элементарни бокъонаш теркал ца еши хилар, бокхагIчарна бераш дисциплина хургIолаш Iомаде ца харах а ца ларах а хьахул цу тайпара хатараш.

Наьхах доалла бер гонахьара хIама зе даьлча, масадолчох кулг тоха, теркалде гIерташ хул из. Цудухьа дай-ноаной, гонахьара боккагIбараш декхарийла ба бера эшаш дола, кхераме доаца хьал хьанхолла, вешта аьлча из тIакхоачаргдолчара доагадергдола хIамаш дIаяха.

ДIайха чай чудолча када тIакхайдача бархI бутт баьннача Мухьмада дIайха чай шийна IотIамохкадаьдар. Цо воагаваь кIаьнк биззача бетта больнице иллар.

ХIаьта цIагIа саг а воацаш, йоагаш цIен юкъе латташ пийшк а йолаш витача цхьайтта бутт баьннача Мишас ура отта венна, шинна а кулгаца цIийенна пийшк хьа а лаьца, цу тIа бат а кхеташ Iовежавар. ЦIаккха дIадаргдоацаш, ийрчавоаккхаш дола муаш дисар цун юхь тIеи кулгаш тIеи.

Цхьаццайолча хана наьккхах доахна зIамига бераш уж шоаш бехке а доацаш доагаду. Цкъа больнице доаладаь бутт баьнна бер пийшка юхxе латтача ага чу улаш, тIагIолла дIахьоча яьчура кIеж яьккха хий цаховш IотIадахийта, доагадьдар нанас. Халла лечара даьккхар из.

Къаьстта дагалатт сона цкъа чIоагIа доагадь больнице доаладаь бер. Пийшка юхxе латтача менге чу зIамига берг а аллийта, араяьнна чу ца йоагIаш дукха ха яьккхаяр нанас. Менге чура метта поартал лота а енна, бер цIера юккъе диса хиннад. Сов чIоагIа доагадаь бер лорашта Iоажалах даккха маганзар.

Бер геттара дIа-юха лела долалу цхьан шерагара кхаь шерага кхаччалца йолча хана. Цун безам хул гонахьа мел дола хIама миштад ха, царех кулгаш детта. Цудухьа къаьстта лораде деза уж. Цар хьаькъал легIадара къаьстта лоархIам болаш да шоаш цхьаьца хIама де Iомабар. Из ха яьнна бераш дукхагIа долча даькъе дIайха хий чудолча пхьегIаш чу лелхаш доагаду.

Иштта хилар ши шу даьннача Iаьлийца а. Нана хIамаш ютташ йоаллача цIагIа ведда хьачувена из дIайха хий чудолча яь чу а ийккха, чIоагIа воагавир. Шин беттеи ах беттеи больнице иллар из, кхоъ пластически операци йир цунна. Халла дарба дир цу кIаьнка.

КIеззига доккха хила ма даьллинге а, тока тIакхувда долалу бераш, къаьстта кIаьнкаш. Хийла розетка чу аьшкасаьрг е отвертка Iетте токага шоаш боагабойт.

Иштта воагаваьвар больнице воалаваь Iумар. Розетка чу аьшка юв чу а Iетта, розетках цIи яьккхача кIаьнка кулгаши пхьарсаши доагадир, цIаккха дIадаргдоацаш муаш тIа а дусаш.

ХIаьта хийла цIилеторгашца ловзараш деш шоаш доагаду бераша. ЦIенах цIи а яьккa хьаьзца хIама доацаш чухьа мел дари бераши доагаш моттигаш дукха нийслу.

ХIанз бIаьсти яьннай, бешамашка, коашка нувхаш йоагае цIераш летаю наха. ХIаьта цхьадолча берий оамал я цу цIера юхе ловзаш. Хийла доагаду бер. Иштта хилар 6 шу даьннача Илеза. когаш боагабир цун.

Цхьаькха моттигаш а нийслу. Деша дагIаш дола бераш цхьайолча хана трансформатора тIа а баьле, кулгаш детташ е улица тIарча тока саьргашца ловзараш деш хул. Цу тайпарча хIамаша хийла бер дув.

Бераша мел деш долчунна бохктокхаме ба боккхийбараш. ЗIаммига долча хана денз йIайхача хIамах, цIерах лорадала Iомаде деза бераш. Цар тIамохкаергйолча, уж чулелхаргболча моттигашка латтийта мегаргьяц бераш доагадергдола хIамаш. Берашта кIалийта мегаргьяц цIилеторгаш, аьшка хIамаш.

Нагахьа санна берах цIи ялар нийсденнадале, чехка цIи йоае еза сома ювргI е кIада тIа а теха, тIаккха чехка йоаттIаяь тIера хIамаш Iоаха еза.

ХIаьта ток кхийттача бера эгтара хьалха де деза гIо да тока саьрг хоадабар. МоллагIча тайпара а доагадаьча бера чов хиннача цIагIара хIамаш тIаехка мегаргьяц. Лораш хьакхаччалца ша тIабилла, е шийлача хила йоагаяь маьже Iочуйилла мегаргья.

Эгтара дикагIдар да, дайноаной, оаш шоай бераш лорадар. Доагам Iалаьмате унзара хIама да.

Г. ГАЛУСТОВ,
Республикански ожогови центран 4-ча городской больнеца хирургически отделенеи заведующи.

Суд чакхъяьнначул тIехьагIа

МАЛАРО ЗУЛАМ ДАЙТ

Малгобекски района Вознесенская яхача станицере къаракъи чхьагIари дохка тика. Корта бохабеча маларга дог эттараш дIахадац укхазара, уж хьатIаух дехьара а сехьара а. Тика наIарга юхасец наьха шоай доалахьара а пачхаьалкхен а транспорт. ЦаI К-700 яхача низболча тракторца венав. МалагIча организацера я къоасталургдолаш яц «болата алча» хоттала кийрча гамаж санна бIехъеннай из.

Цхьа ха яьлча бе «Вермута» шуша а йоаллаш, тика чура аравоагIа тракторист. Дог айденна а, зовне шок етташ а ва из.

— Фу деш ва хьо укхаза? — хетт аз. —Пачхаьалкхен транспортаца укх наькъах аха хьона бокъо еннар малав? Цхьа шуша «Вермут» бахьан долаш балха ха йоае, пачхаьалкхен доагор, даьтта доагаде эхь хетаций хьона?

Тракторист юхасоц. ТIаккха цIийвенна велалу.

— Даьра ер «Вера Михайловна» эцца́л мара кхы ахча-м дацар сога, — йоах цо.

— ДукхагIа даларе дукхагIа а эцаргда. ТIаккха «мент» хургва-кх хьо? — маьлхаравер3 из.

— Вац.

— Халкъа тIахьожама комитетера?

— Вац.

Иштта дале-м, фу дувцаргда хьоца аьлча санна, кулг а лостадий, ший низ болча транспортагахьа дIаволалу из.

Цу тайпара сурташ касткаста го йиш я укхаза. Станичникашта а Орджоникидзера Моздоке бодача новкъа гIолла дIа-хьа ухача наха а дикка «накъайоалаш» моттиг я из НонагIо боагIа цу тика тIа «Кавказ» совхоза болхлой а.

ХIаьта корта бохабу малар дохкарах мел доккха «беркат» доал хьахьокхаш масал нийсделар укхаза соахка. Цох лаьца ше ма дарра дувца хьожаргда вай.

А. Мамилов, Н. Хамин, А. Гадаборшев тика тIара къаракъ а ийца дIаюстарбаьлар. Сийнача баь тIа Iо а хайша, дIамелар цар «шайтIа» хий «Хах» аьнна паргIатдаьлар дегIамаш, сихагIа деттадала доладелар дегаш, чехкагIа, дедар цIий. Цига дагаехар новкъосташта тахан сарахьа халхарий сайре хургья аьнна, моттигерча клуба хьалхашка хьалтеха яьлла афиша. ТIеххьара кад дIа а менна, культурни мероприяте дакъа лаца бахар кIантий.

Халхара сайре чакхъяллалца дов ца доаккхаш, халла сатехар новкъосташа. Цхьабакъада, зала чура арабаьлча, яппараш е болабелар. Цу ханна царна хьатIавера Я. Батаев.

— Кагий нах, — дехар деш аьлар цо, — гIар-тата доацаш дIакъаьстача бакъахьа дацар-те вай?

Дезаделанзар кIанташта шоашка аьннар. Къаьстта корзагIваьнна хьайзар А. Гадаборшев.

— Хьа фу гIулакх да тхох бехкаш даха, — тIавийрзар из Я. Батаевна. — «Мент» ва хьо, яхийта укхазара с аз дал дIабохийтаргба хьох. Бодж!

Цох а кхоачам хулаш вацар хулиган, бехк боацача сага качвахар из. ДIахо латтгволаш а вар, дехьарасехьара хьатIабаьккача наха дIаваьккха вецаре. Цхьабакъда, дов цу тIа сацанзар, газета тIа Iоязде тоам боаца къамаьлаш дувца ваьлар А. Гадаборшев. Юххера а тIаккхийтта довхочун кIудж а лаьцар цо. ХIанз кхы де хIама доацаш виса Я. Батаев духьале е волавелар.

Из дезаделанзар А. Гадаборшевна, хьалхагIа баламах а, тIаккха бордах церташ яхийтар цо довхочоа, шийга совдар ма леладе аьнна бехк баьккхача сага юхь тIа айп дир.

— Цхьаккхача хIамана бехке вац со, — йоахар зуламхочо халкъа суде. Из бехках кIалхарвала гIертар. Цхьабакъда, цох пайда хилaнзар, общественни мотиге менна а волаш зулам дарах доаггIаш дола таIазар дир цунна.

Укхаза тIадам оттабе бокъо луш дац Вознесеновская яхача станице этта хьал. Шортта ба укхаза къаракъа хьаьший, кIезига бац самогон доаккхараш, цунга хьежжа района кхыйолча юрташка дечул дуккха а дукхагIа зуламаш а ду. Цунга хьежжа станични Совета исполкома депутаташа, моттигерча коммунисташа уйла е а дукха да.

М. САИДОВ

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — Берашта оаихарех. Ленинградера передача.
8.30 — ВЛКСМ XX съезда дневник.
9.00 — «Вай лаьтта». Музыкальни передача.
9.55 — «Кердадараш».
16.00, 17.30 — «Кердадараш».
16.15 — «Размышления на темы СЛА». Документальни фильма премьера.
16.35 — «Кобзари» яхача фольклорни ансамбля выступлени.
16.45 — «...Яхайтта шу даьннеи бокхагIеи».
17.35 — «Вай беш».
18.05 — «Великолепный Гоша». Бокхийчарна мультипликационни фильма премьера.
18.15 — ВЛКСМ XX съезде.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Документальни фильм.
19.30 — ВЛКСМ XX съезда хетадаь пионерий цIей. «Динамо» яхача спорта Дворецера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Найти и обезвредить». Художественни фильм.
23.05 — ВЛКСМ XX съезда дневник.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Повар, портной, пианист и другие...». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Юкъара биологи. 10-гIа класс.
9.05, 13.45 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу. 4-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35, 11.40 — Дезала вахара этикеи психологии. 9-гIа класс.
11.05 — «Шахматни школа».
12.10 — «Мух». Художественни фильм.
14.15 — «Кердадараш».
14.20 — Телевизионни театр. А. И. Герцен. «Былое и думы». «Я вышел рано, до звезды...». «Послесловие».

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА ЮБИЛЕЙГА

МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНА ДИ.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.50 — «Малгобек — мехкдаьтта город».
19.35 — Эргалоний наькъагIа. Пропагандисти цун гIулакхи.
19.50 — Рекордагара рекордага. Г. Муцагов. Телеочерк (гIалгIай меттала).
20.05 — Патриоташ кхебе.
20.15 — Малгобекски района къахьегамхошта лаьрхIа концерт.
20.45 — «Веселуха» яхача халхара ансамбла концерт. Белорусски ССР Профтехобразоване культура цIен.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Живари, мехкарий». Новосибирскера передача.
23.40 — «Кердадараш».

17 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Хьайбай дунен тIа».
9.05 — ВЛКСМ XX съезда дневник.
9.35 — «Четвертая Ангарская». Телевизионни документальни фильма премьера.
10.00 — «Кердадараш».
16.00, 17.25 — «Кердадараш».
16.15 — С. Михалкова турпалаш экрана тIа. Мультипликационни фильмаш: «Чарахьочун герз», «Поякани Шавкан», «БIийг», «МуIаш етта безам ба».
16.55 — «Эрсий музей».
17.30 — «Сирия: кортамукъален бIаьсти». Киноочерк.
17.55 — Илли оал Т. Ерастовас». Фильм-концерт.
18.15 — ВЛКСМ XX съезде.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Хоккей. Дунен чемпионат. СССР сборни — Швейцаре сборни. 3-гIа период. Австрера передача.
19.35 — Сийлахьча Октябра юбилейга. Историн довргдоаца мугIараш. «Машенька». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Кремлевски съездий Двореце ВЛКСМ XX съезда делегаташтеи хьаьшаштеи хетадаь концерт.
Яистедаьлча — ВЛКСМ XX съезда дневник.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Птицы летят надо мной...». Документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — В. П. Катаев. «Полка вoI». 4-гIа класс.
9.05, 13.35 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу. 24-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.40 — М. М. Пришвин. «Маьлха гаиз». 5-гIа класс.
11.05 — «Наьна школа».
12.10 — «Найти и обезвредить». Художественни фильм.
14.05 — «Одиссея Дмитрия Овцына». Iилма-довзийтара фильм.
14.25 — «Кердадараш».
16.55 — «Литературни пIаьраска».
17.25 — «Письмои тIехьа — саг» (гIалгIай меттала).
17.55 — Iилма—производствана. Юкъейоалаяра проблемаш.
18.25 — Кхоана — Ерригсоюзни коммунистически субботник.
18.55 — «Кхаъ. Факташ. Уйлаш», Документальни фильм,
19.30 — «Закон. Бокъо. Мораль».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Волжски пачхаьалкхен эрсий халкъа хора концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финлянде сборни — Чехословаке сборни. 3-гIа период. Канада сборни — США сборни. 2, 3-гIа периодаш. Австрера трансляци. Перерыв йоэча хана (22.10) — «Кердадараш».

РАДИО

16 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.35 — «Ца малар — вахара норма».
8.55 — 9.00 — Реклама.
11.15 — Бокхийчарна берех лаьца. «Сай нана санна хила дог доагIа». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — 12.00 — Реклама.
15.15 — 15.30 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай програма. Хаоттам.
16.16 — 17.00 — «Музыкальни инструментий историцара» яхача циклацара передача.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Юртбоахама Iилмай кандидата Р. Каллагова беседа (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист». Радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Реклама.

УКВ

19.00 — Илли оал Буркаев Мовлада.
19.34 — «Екаш я къона оазаш». Концерт.

17 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай програма.
8.30 — «Ца малар — вахара норма» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — «ЦIи кхараерзаер».
11.15 — 12.00 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизара накъадолхаш! «Нохч-ГIалгIай музыкальни культура историцара передача».
15.15 — Литературни НохчГIалгIайче (нохчий меттала).
15.30 — Концерт.
16.00 — Передачай програма. Хаоттам.
16.01 — «ДоттагIий оазаш».
16.16 — Реклама.
16.31 — 17.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Дезала подряд: гIулакхаши проблемаши». «Ассиновский» совхозера передача.
18.40 — 19.00 — «Хьона, Даьхе салтечун дог» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт.
19.30 — Сакъердаме иллеши халхараши. къагIа». Зимбабвех телеочерк.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 9—14. Грозне 10—12 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 2—7, дийнахьа 13—18 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-06, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл' шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00152. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92, 2-85-04; Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1504.